

Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun İşletme Konusu Dışında Kalan İşlemler Nedeniyle Sorumluluğu

The Liability of Board of Directors in Joint-Stock Companies Because of Acts Beside the Objects of Company

Dr. Öğr. Üyesi Selen SERDER^(*)

Öz:

Bir sermaye şirketi olan anonim şirketin yönetim ve temsil organı yönetim kuruludur. Türk Ticaret Kanunu uyarınca yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkisinin kapsamı, "işletme konusu" ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla yönetim kurulu işletme konusu dışında işlem yaparsa, temsil yetkisinin kapsamını aşacağından sorumluluğu söz konusu olur.

Esasen işletme konusu, Eski Türk Ticaret Kanunu döneminde geçerli olan ultra vires ilkesi uyarınca ticaret şirketlerinin hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüttü. Türk Ticaret Kanunu döneminde ise ultra vires ilkesi terk edilmiş ve işletme konusu, ticaret şirketlerinin hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olmaktan çıkarılmıştır. Ancak anonim şirkette yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamının belirlenmesi bakımından, şirketin amacı ve işletme konusu kavramları varlığını korumaktadır.

Anonim şirket yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamını aşarak işletme konusu dışında işlem yapması halinde, yapılan bu işlem kural olarak geçerli olmasına rağmen yönetim kurulunun sorumluluğu gündeme gelir. Yönetim kurulunun sorumluluğunun yasal dayanağı, anonim şirketin, TTK m.371/1 uyarınca temsil yetkisinin kapsamını aşarak işlem yapan yönetim kuruluna karşı rücu hakkının bulunmasıdır. Kanunda rücu hakkının nasıl kullanacağı düzenlenmediğinden, anonim şirket işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kuruluna karşı rücu hakkını kullanmak için TTK m.553 ve devamında düzenlenen sorumluluk davası açma yoluna gidecektir.

Anahtar Kelimeler:

Yönetim Kurulu, Temsil Yetkisi, İşletme Konusu, Rücu Hakkı, Sorumluluk Davası.

Abstract:

As a capital company, the joint-stock companies' administrative and representative body is the board of directors. In pursuance of Turkish Commercial Code, the authority of administration and representation of the board of directors is restricted with the objects of company. Thus, the board of directors acts beside the objects of company, it will be liable because it exceeds the authority of representation.

Because the principle of ultra vires was effective according to ancient Turkish Commercial Code, the objects of company restricted the capacity of the commercial companies. Turkish Commercial Code remove the principle of ultra vires; thus, the capacity of the commercial companies are not restricted with the objects of the company. However, in joint-stock companies the objects of company is important for the establishment of the authority of representation of the board of directors.

If the board of directors of the joint-stock company exceeds its authority of representation by doing acts beside the objects of company; this act will be binding for the company but the liability of board of directors will come to order. The legitimate reason of the liability of the board of directors is the article 371/1 of Turkish Commercial Code that gives the right of recourse to the joint-stock company against the board of directors which exceeds its authority of representation by doing acts beside the objects of company. Because the Turkish Commercial Code does not regulate the exercise of the right of recourse, the joint-stock company can process a liability suit according to article 553 et seq. to use the right of recourse against the board of directors that acts beside the objects of company.

Keywords:

The Board of Directors, Authority of Representation, The Objects of Company, The Right of Recourse, Liability Suit.

(*) Çağ Üniversitesi | Hukuk Fakültesi | Ticaret Hukuku Anabilim Dalı | Öğretim Üyesi.

Giriş

Anonim şirket, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)¹ 329. maddesinin ilk fıkrasında yer alan tanıma göre sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Ayrıca TTK m.124/2'ye göre anonim şirket bir sermaye şirkettir. Bir sermaye şirketi özelliği olarak yönetim ve temsili, organları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

TTK'nın 329. maddesi ile 562. maddeleri arasında anonim şirketlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak bu düzenlemeler arasında anonim şirketlerin hak ehliyetiyle ilgili doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle anonim şirketlerin hak ehliyeti bakımından ticaret şirketlerinin ehliyetini düzenleyen 125. maddenin uygulanacağı şüphesizdir. 125. madde hükmüne göre ticaret şirketlerinin ve buna bağlı olarak anonim şirketlerin hak ehliyeti bakımından Türk Medeni Kanunu'nun (TMK)² 48. maddesi uygulanacaktır. TTK m.125'in TMK m.48'e atıf yapması, tüm ticaret şirketlerinde olduğu gibi anonim şirketlerde de hak ehliyetinin işletme konusu çevresiyle sınırlandırılması esasına dayanan ultra vires ilkesinden vazgeçildiğini göstermektedir. Ultra vires ilkesinden vazgeçilmiş olmasına rağmen "işletme konusu" kavramı anonim şirketler için önemini korumaya devam etmektedir. Özellikle anonim şirketin yönetim ve temsil organı olan yönetim kurulu için bu yetkilerin kapsam ve sınırlarının belirlenmesinde bir ölçüt olarak "işletme konusu" kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede çalışmamızda, anonim şirketin temsil organı olarak yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamını ortaya koyan 371. madde ve özellikle bu yetkisinin kapsamını belirleyen temel ölçüt olarak şirketin işletme konusu ele alınacaktır.

TTK'nın 371. maddesinin 2. fıkrasında yönetim kurulunun işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin hukuki akıbeti düzenlenmiştir. Çalışmamızda bu hukuki işlemlerin geçerliliği ve anonim şirket için bağlayıcı olup olmadığı ele alındıktan sonra işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kurulunun bu işlemler nedeniyle anonim şirkete karşı sorumluluğu incelenecektir. Esasen yönetim kurulu anonim şirket esas sözleşmesinde yazılı olan işletme konusu dışına çıkarak bir işlem yaptığında, TTK m.369/1'de düzenlenen özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmektedir. Özen yükümlülüğünü ihlal ederek anonim şirkete zarar veren yönetim kurulu, bu durumdan TTK m.553 kapsamında sorumlu tutulacaktır. Bunun yanı sıra 371. maddenin 1. fıkrasının son cümlesinde kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemler dolayısıyla anonim şirketin temsilcilere rücu hakkının saklı olduğu hükme bağlanmıştır. Anonim şirketin, esas sözleşmede yer alan işletme konusuna aykırı işlem yapan ve bu şekilde özen yükümlülüğüne aykırı davranarak şirkete zarar veren temsil organına yani yönetim kuruluna rücu etme hakkı vardır. Anonim şirketin rücu hakkını kullanması bakımından yönetim kurulunun genel olarak sorumluluğunu düzenleyen 553. maddenin kıyasen uygulanması yerinde olur. Dolayısıyla çalışmamızda yönetim kurulunun konu dışı iş-

lem nedeniyle sorumluluğu başlığı altında anonim şirketin rücu hakkı ve bu hakkın kullanılması bakımından 553. maddenin uygulanması üzerinde de durulacaktır.

TTK m.370/2 uyarınca yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. Ancak en az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisine sahip olması zorunludur. Temsil yetkisinin bu kimselere devri halinde de kapsamı şirketin amacı ve işletme konusuna göre belirlenmektedir. Bu kimselerin temsil yetkisinin kapsamını aşmaları halinde yine m.371/2'deki düzenlemeler uygulanacaktır. Ancak çalışmamızda anonim şirketin yasal temsilcisi olan yönetim kurulunun temsil yetkisi, kapsamı ve şirketin amacı ve işletme konusu dışında işlem yapmasının sonuçları inceleneceğinden temsile yetkili olan diğer kimselerin bu yetkinin kapsamını aşmaları ve bunun sonuçları ele alınmayacaktır.

I. Anonim Şirketin Hak Ehliyeti³

Anonim şirkete, yukarıda da belirttiğimiz üzere bir ticaret şirketi olması sebebiyle ehliyet hususunda, TTK'nın ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümleri arasında yer alan ve "Tüzel Kişilik ve Ehliyet" başlığını taşıyan 125. maddesi uygulanır. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre ticaret şirketleri, TMK'nın 48. maddesi çerçevesinde tüm haklardan yararlanabilir ve borçları üstlenebilirler.

TTK'dan önce yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (eTTK)⁴ 137. maddesinde ticaret şirketlerinin ehliyeti işletme konusu çevresiyle sınırlandırılmıştı. Bu düzenlemeye göre ticaret şirketleri işletme konusu çevresi içinde kalan her türlü haklardan yararlanabilir ve borçları üstlenebilirlerdi. 137. maddedeki bu düzenleme ticaret şirketlerinin ehliyeti bakımından ultra vires ilkesinin geçerli olduğunu göstermekteydi⁵. Ultra vires ilkesi İngiliz hukuku kaynaklı olup, şirketlerin hukuki ehliyetinin esas sözleşmelerinde yazılı olan işletme konularıyla sınırlandırılması temeline dayanmaktadır⁶. Bu ilkeye göre, konu kap-

³ Anonim şirketlerin ehliyeti hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. YILMAZ SERDER, S., Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009.

⁴ RG., T. 9.7.1956, S. 9353.

⁵ TEKİL, F., Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler Hukuku, İstanbul 1996, s. 87; TEKİNALP, Ü., "Ultra Vires", 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 45; FRANKO, N., "Ticaret Şirketlerinin Kefalet Ehliyeti", II. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 1985, s. 44; BAHTIYAR, M., Ortaklıklar Hukuku, 12. Bs., İstanbul 2017, s. 48; YILDIZ, B., "TTK Tasarısında Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m.137 Hükümündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi", AÜHF, C. 55, S. 1, 2006, s. 322; GÜNEY, N. / YILMAZ, E. G., "6102 Sayılı TTK Kapsamında Yönetim Kurulu Üyelerinin Temsil Yetkisinin Sınırları ve Ultra Vires Teorisi", <http://www.gultekin hukuk.com.tr/Sayfalar/Publications/Docs/5544c080539deb3.pdf>, (Erişim Tarihi 29.3.2018), s. 3; İPEK, M., "Anonim Ortaklığın Temsili", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1, S. 2, 2002, s. 317.

⁶ PENNINGTON, R. R., Company Law, 7. Ed., London, Dublin, Edinburgh 1995, s. 111; SCHMITTHOFF, C. M. / CURRY, T. P. E., Palmer's Company Law, 20. Ed., London 1959, s. 77; TEMPLE, R. M., "Ultra Vires: The Dual Approach", New Law Journal, Vol. 137, No. 6331, 1987, s. 1069.

¹ RG., T. 14.2.2011, S. 27846.

² RG., T. 8.12.2001, S. 24607.

samında olan işlemler ehliyet içi; konu kapsamında olmayanlar ise ehliyet dışı bir başka deyişle ultra vires olarak ifade edilmektedir. Ultra vires işlemler şirketi bağlamamak ve yok hükmünde kabul edilmektedirler⁷. Ultra vires işlemler icazetle dahi geçerlik kazanamamaktadırlar⁸.

Ultra vires ilkesini benimseyen eTTK m.137, anonim şirketlerin hak ehliyeti bakımından da uygulanmaktaydı. Buna göre anonim şirketler esas sözleşmelerinde yazılı olan işletme konusu çevresiyle sınırlı olmak kaydıyla hak ve borçlar edinebilmekteydiler. Esas sözleşmede yer alan işletme konusu çevresi dışında kalan yani ehliyet dışı/ultra vires niteliğinde bir işlem yapılması halinde, ne işlemin karşı tarafı ne anonim şirketin kendisi bu işlemle bağlıydı. Bu tür işlemler eTTK m.137 uyarınca anonim şirketin hak ehliyeti kapsamı dışında kaldıklarından yok hükmünde kabul edilmekteydiler.

Ultra vires ilkesinin temelinde yatan düşünce, şirkete sermaye getiren pay sahiplerini korumaktır⁹. Şirketin esas sözleşmesinde belirlenen konusu çevresi içinde faaliyet göstermesi ve tecrübesiz olduğu alanlarda çalışarak sermayesini riske atmasının engellenmesi ultra vires ilkesi ile sağlanmaktadır; bu şekilde de şirkete sermaye koyan pay sahipleri korunmaktadır¹⁰. Ultra vires ilkesi aynı zamanda, konu dışında kalan işlemlerin yapılmasını yasaklayarak, şirketin sermayesinin korunmasına da hizmet etmektedir¹¹.

Ultra vires ilkesinin ana vatani İngiltere'dir; bu doktrin özellikle İngiliz ve Amerikan hukukunda yaygın olarak uygulanmış ve gelişmiştir. Ancak ultra vires ilkesi artık bu hukuk sistemleri tarafından büyük ölçüde terk edilmiştir¹². İngiltere'nin 1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35. maddesi¹³ şirketlerin, ehliyet dışı işlem-

lerinin geçersizliğini iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecekleri kuralını getirmiştir; böylece İngiliz hukukunda ultra vires ilkesinin kaldırılması yönünde önemli bir adım atılmıştır¹⁴. 1989 tarihli Şirketler Kanunu ile değiştirilen 1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35(1). maddesine göre ise şirket tarafından yapılan bir işlemin geçerliği, şirket esas sözleşmesinden kaynaklanan bir ehliyetsizlik gerekçesiyle sorgulanamamaktadır^{15,16}. Bu düzenleme, şirketin ehliyetine yönelerek ultra vires ilkesini etkisiz hale getirmiş ve ehliyet kapsamında bulunmadığı halde yapılmış olan işlemler geçerli kabul edilmiştir. Böylece, şirketin yapılan bir işlemin ultra vires olduğunu ileri sürerek üçüncü kişilerin haklarını zedelemesi engellenmiştir. Şu anda İngiltere'de yürürlükte bulunan 2006 tarihli Şirketler Yasası'nın şirketlerin ehliyetine ilişkin 39(1). maddesi¹⁷ de, 1989 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35(1) maddesiyle aynı yönde bir düzenlemeye yer vermiştir¹⁸.

Avrupa Birliği Hukuku kapsamında şirketlerle ilgili düzenlemeler içeren ilk yönerge olan "Ortakların ve Başkalarının Menfaatlerinin Korunması için, Üye Devletlerce, Antlaşma'nın 58. Maddesinin İkinci Paragrafındaki Anlamıyla Şirketlerden Talep Edilen Güvencelerin Topluluk Çapında Eşdeğer Kılınması Amacıyla Bu Tür Güvencelerin Uyumlaştırılması Konusunda 68/151/AET Sayılı ve 9 Mart 1968 tarihli Birinci Konyey Yönergesi"nin "Şirketin Üstlendiği Yükümlülüklerin Geçerliliği" başlıklı ikinci bölümünün 9. maddesinin 1. bendinde şirketlerin, konu dışı işlemlerinin bağlayıcılığı üzerinde durulmuştur¹⁹. Bu düzenleme, ultra vires ilkesiyle doğrudan ilgilidir. Yönerge'nin 9. maddesinin

faith, any transaction decided on by the directors is deemed to be one which it is within the capacity of the company to enter into, and the power of the directors to bind the company is deemed to be free of any limitation under the memorandum or articles. (2) A party to a transaction so decided on is not bound to enquire as to the capacity of the company to enter into it or as to any such limitation on the powers of the directors, and is presumed to have acted in good faith unless the contrary is proved."

¹⁴ BUDAK, A. C., "İngiliz Şirketler Hukukunun Ana Hatları", Batider, C. 16, S. 1, 1991, s. 70.

¹⁵ 1989 Şirketler Kanunu'nun 35(1). maddesinin orijinali "the validity of an act done by a company shall not be called into question on the ground of lack of capacity by reason of anything in the company's memorandum" şeklindedir.

¹⁶ 1989 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35. maddesinin 1. fıkrası, ehliyetsizlik esas sözleşmedeki herhangi bir hükümden değil konu maddesini içeren hükümden dolayı ortaya çıkabileceğinden, dil bakımından eleştirilmiştir. STAMP, M., "Ultra Vires and The Companies Act", New Law Journal, Vol. 140, No. 6456, 1990, s. 710.

¹⁷ 2006 Şirketler Kanunu'nun 39(1). maddesinin orijinali şu şekildedir. "The validity of an act done by a company shall not be called into question on the ground of lack of capacity by reason of anything in the company's constitution."

¹⁸ MORSE, G. / PALMER, F. B., Palmer's Company Law, Annotated Guide to the Companies Act 2006, Great Britain 2007, s. 83.

¹⁹ 68/151/AET Sayılı ve 9 Mart 1968 tarihli Birinci Konyey Yönergesi, 2009/101/AT sayılı Yönerge ile 2009 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak 2009/101/AT sayılı Yönerge'nin 10. maddesi, yürürlükten kaldırılan 68/151/AET sayılı Yönerge'nin 9. maddesinin tekrarı olduğundan, işletme konusuna ilişkin düzenlemelerde bir değişiklik bulunmamaktadır; KIRCA, İ., "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi", Bankacılar Dergisi, S. 79, 2011, s. 71; YILDIZ, B., "Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği", Batider, 2011, C. 27, S. 3, s. 113, dn. 3.

⁷ HICKS, A., "Ultra Vires In Company Law A Capacity to Confuse", Bracton Law Journal, Vol. 27, 1995, s. 44; TEMPLE, s. 1069; HAYS, E., "Ultra Vires", Kentucky Law Journal, Vol. 2, 1913-1914, s. 13; TEKİNALP, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bs., İstanbul 2015, s. 262, N. 12-83; ÜLGEN, H., "Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti", Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1288; KAYA, A., "Şirketlerin Hukuki Ehliyetinin Sınırları (II)", Adalet Dergisi, S. 4, 1983, s. 662; YILDIZ, TTK Tasarı, s. 322; Ticaret şirketlerinin hak ehliyeti sınırları dışında kalan işlemlerinin batıl olduğu hakkında bknz. ANSAY, T., "Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı", Batider, C. 3, S. 3, 1966, s. 416; KUNTALP, E., "Ticaret Ortaklıklarının Ehliyeti", II. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 1985, s. 15-16.

⁸ WOLFF, L. C., "The Disappearance of the Ultra Vires Doctrine in Greater China: Harmonized Legislative Action or (simply) an Accident of History?", Northwestern Journal of International Law & Business, Vol. 23, Issue 3, 2003, s. 635-636.

⁹ POLACK, K., "Company Law-Ultra Vires-Construction of Objects Clauses", The Cambridge Law Journal, Vol. 24, Issue 1, 1966, s. 175; HAYS, s. 14; BARAK, A., "The Recommendations of the Company Law Reform Committee and the Doctrine of Ultra Vires", Israel Law Review, Vol. 3, 1968, s. 127.

¹⁰ HICKS, s. 44.

¹¹ DAVIS, S., "The Ultra Vires Rule", New Law Journal, Vol. 136, No. 6273, 1986, s. 907; BALLANTINE, H. W., "Proposed Revision of Ultra Vires Doctrine", American Bar Association Journal, Vol. 13, 1927, s. 324.

¹² HICKS, s. 44.

¹³ 1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35. maddesinin orijinali şu şekildedir: "(1) In favour of a person dealing with a company in good

1. bendindeki hükme göre, şirketin konusu kapsamında olmasa dahi, organlar tarafından yapılan işlemler bağlayıcıdır. Ancak yapılan konu dışı işlemin şirketi bağlaması için organların, kanunla kendilerine tanınmış olan yetkilerini aşmamış olmaları gerekmektedir. Yönerge'nin öngördüğü bu düzenlemenin, ultra vires ilkesini tamamen kaldırmadığı²⁰ ancak ultra vires ilkesinin uygulanabilirliğini büyük ölçüde azalttığı ifade edilmektedir. Yönergedeki bu düzenlemeyle, üye ülkeler bakımından artık ultra vires ilkesinin kaldırılması amaçlanmıştır. Ancak Yönerge'nin 9. maddesinin 1. bendinin son cümlesinde üye ülkelere, yapılan işlemin konu kapsamında olmadığını üçüncü kişilerin bildiğini veya halin icabından dolayı bilmesi gerektiğini ispat etmeleri koşuluyla, şirketlerin konu dışı işlemlerle bağlı tutulmayacaklarına ilişkin bir düzenlemeyi, iç hukuk sisteminde kabul etme imkanı tanınmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere Türkiye'de eTTK m.137 kapsamındaki düzenleme ışığında ticaret şirketlerinin ehliyeti bakımından ultra vires ilkesi uygulanmaktaydı. Ancak yine yukarıda ifade olunduğu üzere şirketi ve özellikle şirketin pay sahiplerini koruyan ultra vires ilkesi hem kendi anavatanı İngiltere'de hem de Avrupa Birliği'nin ilgili yönergesindeki düzenlemeler uyarınca üye ülkelerde terk edilmiş bir ilke haline gelmiştir. Bu gelişmeler neticesinde 2012 yılında yürürlüğe giren TTK'da ticaret şirketlerinin ehliyeti bakımından ultra vires ilkesi kaldırılmıştır²¹. TTK'daki değişikliklerin temelinde yer alan prensiplerden biri olan üçüncü kişilerin menfaatlerini gözetme düşüncesi, şirketi ve pay sahiplerini koruyan ultra vires ilkesinin kaldırılmasını zorunlu kılmıştır. Ultra vires ilkesinin kaldırılmasıyla pay sahipleri yerine üçüncü kişilerin korunması ve işlem ve pazar güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır²². Bu çerçevede TTK'nın "Tüzel Kişilik ve Ehliyet" başlıklı 125. maddesinin 2. fıkrasında "işletme konusu çevresi" ibaresine yer verilmeyerek ticaret şirketlerinin ehliyeti bakımından ultra vires ilkesi terk edilmiş ve ticaret şirketlerinin, TMK'nın 48. maddesi çerçevesinde bütün haklardan yararlanıp borçları üstlenebileceği hükme bağlanmıştır²³. Tüzel kişilerin hak ehliyetini düzenleyen TMK m.48 tüzel kişilerin cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki tüm haklara ve

borçlara ehil olduğunu hükme bağlayarak hak ehliyeti bakımından bu doğal sınırlama dışında başka bir sınırlama öngörmemiştir.

Bir ticaret şirketi olması sebebiyle anonim şirketlerin hak ehliyeti bakımından da ultra vires ilkesinin kalktığı şüphesizdir. Anonim şirketler de diğer ticaret şirketleri gibi TMK m.48 kapsamında işletme konusu çevresi sınırlaması olmaksızın, cins, yaş, hısımlık gibi insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki tüm hak ve borçlara ehildirler.

Hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olmaktan çıkmasına rağmen halen TTK m.339/2(b) uyarınca anonim şirket esas sözleşmesinde esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusunun yazılması zorunludur. Ancak TTK m.125/2 uyarınca hak ehliyetinin kapsamı MK m.48'e tabi olduğundan, esas sözleşmede yazılı işletme konusu dışında kalan işlemler de anonim şirketin hak ehliyeti dahilindedir; bu nedenle anonim şirket konu dışı işlemlerle de kural olarak bağlıdır²⁴. Esas sözleşmede yazılı olan işletme konusunun anonim şirket bakımından en önemli işlevi ise yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkisinin kapsamını belirlemesidir²⁵. Yönetim kurulunun işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin sonuçları ise TTK m.371'de özel olarak düzenlenmiştir²⁶. Aşağıda bu husus ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

II. Anonim Şirketin Yönetim ve Temsil Organı: Yönetim Kurulu

Tüzel kişilerin fiil ehliyetini kazanabilmeleri için kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmaları gerekir (TMK m.49). Bu organlar tüzel kişinin iradesini ortaya koymaktadır; dolayısıyla organlar, hukuki işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiye hak sahibi yaparlar ve borç altına sokarlar. Anonim şirketin iradesi de bir sermaye şirketi olması sebebiyle organları aracılığıyla açıklanır. Anonim şirketin TTK kapsamında iki tane zorunlu organı bulunmaktadır²⁷.

²⁴ Bir görüşe göre TTK m.371'deki düzenlemeden hareketle anonim şirketin işletme konusu dışında kalan her işlemle ilgili olduğu sonucuna varılmaması gerekir. Maddede belirtilen şartların varlığı halinde anonim şirket işletme konusu dışında kalan işlemle ilgili olmaktan kurtulur.; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 49.

²⁵ YILDIZ, TTK Tasarı, s. 342.

²⁶ TTK'da işletme konusu dışında yapılan işlemlerin sonuçları özel olarak yalnızca anonim şirketler için TTK m.371'de düzenlenmiştir. TTK m.629/1'deki hüküm uyarınca bu düzenleme limited şirketler bakımından da uygulanır. Ancak diğer ticaret şirketleri bakımından işletme konusu dışında yapılan işlemlerin sonuçları özel olarak düzenlenmemiştir. Böyle bir düzenlemenin yalnızca anonim şirket bakımından yapılması ve özellikle şahıs şirketlerinde böyle bir düzenlemeye yer verilmemesi doktrinde eleştirilmektedir.; YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 118; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 49. Kanaatimizce TTK m.371/2'ye kaynak teşkil eden AB'nin ilgili Yönergesi yalnızca sınırlı sorumlu şirket tipleri için düzenlemeler öngördüğünden TTK'da şahıs şirketleri bakımından yöneticilerin işletme konusu dışında kalan işlemlerinin sonuçları özel olarak düzenlenmemiştir.

²⁷ TTK, sermaye şirketleri bakımından "bağımsız denetim" kurumunu düzenlediğinden denetçi/denetçiler anonim şirketin organı olmaktan çıkmıştır.; TEKİNALP, Ü., Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bs., İstanbul 2015, s. 214, No. 11-05; PULAŞLI, H., Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 4. Bs., Ankara 2016, s. 351; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 144; Aksi görüş için bkz. DİNÇ, S., "6102 Sayılı Türk

²⁰ KENDİGELEN, A., "Sermaye Şirketlerinde Ehliyet-Temsil-Butlan ve Kuruluşta Doğan Sorumluluk", Makalelerim, Cilt I: 1986-2001, İstanbul 2018, s. 516.

²¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Genel Gereği, 112 No.lu Paragraf.; UZUNALLI, S., Anonim Şirkette İşletme Konusu, Ankara 2013, s. 2; TOPÇUOĞLU, M., "Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları", S. D. Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, Y. 2012, s. 48; YONGALIK, A., "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na (m.124-133) Türk Ticaret Kanunu (m.136-145) ile Karşılaştırmalı Bakış ve Değerlendirme", Batider, 2010, C. XXVI, S. 1, s. 85-86; KIRCA, Ehliyet, s. 71; Ayrıca Türk hukukunda ultra vires ilkesine yönelik eleştiriler için bkz. YILDIZ, TTK Tasarı, s. 324 vd.

²² 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Genel Gereği, 112 No.lu Paragraf.; ALIŞKAN, Ehliyet ve Temsil, s. 210.

²³ TTK m.125/2'nin son cümlesinde, tıpkı eTTK m.137'nin son cümlesinde olduğu gibi ehliyetle ilgili kanuni istisnalar saklı tutulmuştur. Bu istisnalar daraltıcı ve genişletici istisnalar olarak doktrinde ikiye ayrılmaktaydı ancak m.125/2'deki hüküm nedeniyle artık genişletici istisnaların öneminin kalmadığı, daraltıcı istisnaların önem taşıdığı ifade edilmektedir.; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 50.

Bunlardan ilki karar organı olan ve anonim şirketin iradesini ortaya koyan genel kurul, diğeri ise yönetim ve temsil yetkilerine sahip olan yönetim kuruludur²⁸. Bu organların devredilemez görev ve yetkileri TTK'da belirlenmiştir. Genel kurul bakımından m.408/2, yönetim kurulu bakımından ise m.375/1 bu görev ve yetkileri saymakla birlikte başka hükümlerde de bu nitelikte görev ve yetkilere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunlu organların bulunmaması anonim şirket bakımından TTK m.530/1'da bir fesih sebebi olarak düzenlenmiştir.

Hukuki işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle anonim şirketin borç altına sokan organı, yönetim ve temsil yetkisine sahip olan yönetim kuruludur (TTK m.365). Yönetim kurulunun yaptığı iş ve işlemler doğrudan doğruya anonim şirketin iş ve işlemleridir. Yönetim kurulu anonim şirketin fiil ehliyetini kullanmaya yetkili olan yasal temsilcisidir²⁹.

eTTK'da yönetim kurulu en az üç kişiden oluşmaktaydı. Yönetim kurulu üyelerinin gerçek kişi olması zorunluymdu. Göreve başlayabilmeleri için ise en az bir paya sahip olmaları gerekiyordu. TTK ile yapılan değişiklikler neticesinde artık yönetim kurulu tek kişiden oluşabilir. Yönetim kurulu üyelerinin gerçek kişi olma zorunluluğu da kaldırılmış, tüzel kişilere de yönetim kurulu üyesi olma imkanı m.359/2'de tanınmıştır. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olma zorunluluğu da kaldırılarak profesyonel yöneticilerin yönetim kurulu üyesi olarak seçilmesinin önü açılmıştır³⁰.

Yönetim kurulu anonim şirketin yönetim organıdır. Bu çerçevede yönetim kurulu, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir (m.374/1). Yönetim kurulu yönetim yetkisini kullanarak anonim şirketin iş ve ilişkilerini yürüttüğü gibi³¹ şirket ile ortaklar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini de yürütmekle görevlidir³². Ancak TTK m.367 uyarınca yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümlerle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Yönetim kurulu bu hususta yetkili kılınmışsa yönetim hak ve görevini tamamen³³ devredebilir. Yönetim yetkisinin devri halinde sorumluluğun da kural olarak yetkinin devredildiği kişi veya kişilerde olduğu şüphesizdir. Ancak yetkiyi devreden yönetim kurulunun sorumluluğu, devredile-

mez yetkiler ve yetki devri yapılan kişi ya da kişilerin seçiminde özen yükümlülüğü bakımından devam etmektedir³⁴.

Yönetim kurulunun yönetim yetkisinin yanı sıra kural olarak anonim şirketi üçüncü kişilere ve ortaklara karşı temsil etme yetki ve görevi de bulunmaktadır³⁵. Yönetim kurulu temsil yetkisini kullanarak anonim şirketin borç altına sokmaktadır. Yönetim kurulunun anonim şirketin borç altına sokan geçerli bir hukuki işlem yapabilmesi için temsil yetkisini çift imza ile kullanması (m.370/1) gerekir. Ancak esas sözleşmede aksinin kararlaştırıldığı hallerde veya yönetim kurulunun tek kişiden oluştuğu durumlarda çift imza kuralı uygulanmaz³⁶.

Yönetim yetkisinde olduğu gibi temsil yetkisinin de devredilmesi mümkündür. Ancak temsil yetkisinin devri için bir iç yönergeye ihtiyaç duyulmamaktadır³⁷. Yönetim yetkisi tamamen devredilebildiği halde temsil yetkisinin tamamen devri mümkün değildir; devre rağmen en az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini muhafaza etmesi şarttır (TTTK m.370/2).

III. Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Kapsamı: Şirketin Amacı ve İşletme Konusu Kavramı

Yukarıda da belirttiğimiz üzere yönetim kurulu anonim şirketin temsil organıdır ve yasal temsilci sıfatıyla anonim şirketi bağlayan hukuki işlemler yapmaya yetkilidir. Yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsam ve sınırları TTK'nın 371. maddesinin ilk fıkrasında "şirketin amacına ve işletme konusuna giren her tür iş ve hukuki işlemler" şeklinde ifade edilmiştir. Bu halde yönetim kurulu, temsil yetkisi kapsamında şirketin ticaret unvanını kullanarak, şirketin amacına ve işletme konusuna giren her türlü iş ve hukuki işlemi şirket adına yapabilir.

A. Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Sınırı

TTK m.125'de, ticaret şirketleri ve dolayısıyla anonim şirketler bakımından ultra vires ilkesinin bir sonucu olan işletme konusu sınırlamasının kaldırılarak, TMK m.48 kapsamında sınırsız bir hak ehliyeti öngörülmüş olmasına rağmen, anonim şirketin fiil ehliyetini kullanan organı olan yönetim kurulunun temsil yetkisi

Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Halleri", Ankara Barosu Dergisi, 2016/4, s. 144.

²⁸ POROY, R. / TEKİNALP, Ü. / ÇAMOĞLU, E., Ortaklıklar Hukuku I, 13. Bs., İstanbul 2014, s. 326, No. 513.

²⁹ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 329, No. 521a.

³⁰ BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 236.

³¹ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 444.

³² BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 217.

³³ "Tamamen devirden kasıt, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri dışında kalan yetkilerin tamamının devridir", BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 228; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 445, No. 109.

³⁴ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 347, No. 536.

³⁵ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 347, No. 537; Yönetim kurulu dışında anonim şirketi temsile yetkili organ ve kişiler hakkında bkz. BAHTIYAR, Ortaklıklar, S. 230.

³⁶ Çift imza kuralına uyulmadan yapılan bir hukuki işlem anonim şirketi bağlamaz. Dolayısıyla anonim şirket, işletme konusu içinde olup çift imza kuralına uyulmadan yapılan bir hukuki işlemle bağlı değildir. Böyle bir işlem bakımından yetkisiz temsil hükümleri uygulanır; ŞENER, O. H., Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 2. Bs., Ankara 2015, s. 376.

³⁷ Temsil yetkisinin devri bakımından iç yönergede düzenleme yapılmasını öngören bir hüküm bulunmaması doktrinde eleştirilmiştir. Bknz. BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 232.; Temsil yetkisinin devri için esas sözleşmede bu yönde hüküm bulunması gerektiği hakkında bkz. PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 446, No. 112; BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 232; KIRCA, İ. / ŞEHİRALİ ÇELİK, F. H. / MANAVGAT, Ç., Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Ankara 2013, s. 600.

m.371/1 uyarınca şirketin amacı ve işletme konusu ile sınırlandırılmıştır³⁸. Bu sınırlama anonim şirketin fiil ehliyeti bakımından ultra vires ilkesinin etkisini sürdürdüğü izlenimini yaratsa da³⁹ aynı maddenin ikinci fıkrasında anonim şirketin, temsilcilerin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemlerle bağlı olduğu belirtilmiştir. İşletme konusu dışında kalan işlemler, yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamında olmasa bile anonim şirketin hak ve fiil ehliyeti kapsamında olduklarından bağlayıcıdır.

Anonim şirketin fiil ehliyetinin kapsam ve sınırını, en geniş anlamda hak ehliyeti belirlemektedir. Buna göre, fiil ehliyetinin sınırları hak ehliyetinin sınırlarını aşamaz⁴⁰. Bu, “hak ehliyeti bulunmayan bir hususta fiil ehliyeti de yoktur” ilkesinin bir sonucudur. Dolayısıyla fiil ehliyetinin en geniş sınırını hak ehliyetinin kapsam ve sınırları çizmektedir⁴¹. Anonim şirketin hak ehliyeti bakımından ise yukarıda da belirttiğimiz üzere ultra vires ilkesi kaldırılarak TMK m.48 uyarınca insana özgü olanlar dışında tüm hak ve borçların edinilmesi mümkün kılınmıştır. Bu halde fiil ehliyetinin en geniş çerçevesi de TMK m.48 ile çizilir. Ancak yine yukarıda belirttiğimiz üzere anonim şirketin fiil ehliyetini kullanan yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamı TTK m.371/1 uyarınca şirketin amacı ve işletme konusuyla sınırlandırılmıştır. Ancak bu düzenlemeler anonim şirketin fiil ehliyetinin işletme konusu ile sınırlı olduğu anlamını taşımamaktadır⁴². Ultra vires ilkesi fiil ehliyeti bakımından da kaldırılmıştır. Bu nedenle, önemle belirtmek gerekir ki yönetim kurulunun, temsil yetkisinin sınırlarını aşarak bir işlem yapması halinde de yapılan işlem hak ehliyeti ve buna bağlı olarak fiil ehliyeti kapsamında olduğundan kural olarak geçerlidir. Yönetim kurulunun temsil yetkisinin sınırlarını aşması ve şirketin amacı ve işletme konusu dışında hukuki işlem yapması esas olarak iç ilişkide sonuç doğurarak anonim şirketin yönetim kuruluna rücu etmesine olanak tanır⁴³. Bu durum yalnızca anonim şirketin üçüncü kişilerin yapılan işlemin şirketin işletme konusu dışında kaldığını bildiğini veya durumun gereğinden bilebilecek durumda bulunduğunu ispat etmesi halinde dış ilişkide de sonuç doğurur.

Netice itibarıyla ultra vires ilkesinin hak ehliyeti yanında artık fiil ehliyeti için de kaldırıldığını söylemek yanlış olmaz⁴⁴. Bu çerçevede yönetim kurulunun

işletme konusu dışında bir işlem yapması halinde ultra vires bir işlem yaptığından söz edilemez⁴⁵. Yönetim kurulu bu durumda temsil yetkisinin kapsamını aşmıştır ve TTK m.371/1, son cümle uyarınca anonim şirkete karşı sorumludur. Kaldı ki anonim şirketin fiil ehliyeti bakımından ultra vires ilkesinin etkilerinin devam ettiği kabul edilse bile, bu ilkenin yarattığı sonuçlar kural olarak iç ilişkide hüküm doğuracaktır. İyiniyetli oldukları sürece fiil ehliyeti bakımından ultra vires ilkesinin varlığını sürdürmesi üçüncü kişiler bakımından bir sonuç yaratmayacaktır.

Anonim şirketin esas sözleşmesinde yer alan işletme konusu hak ve fiil ehliyetinin sınırını değil yönetim kurulunun temsil yetkisinin sınırını belirlemede dikkate alınan bir ölçüttür. Buna bağlı olarak da anonim şirketin, temsile yetkili olanlara rücu edip edemeyeceği veya bu durumu bilen veya durumun gereğinden bilebilecek durumda olan üçüncü kişilerle karşı işleme bağlı olmadığını ileri sürüp süremeyeceği hususunda “işletme konusu” kavramı önemini korumaktadır⁴⁶.

Yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsam ve sınırlarını belirleyen 371. maddenin 1. fıkrasında işletme konusu kavramı yanında “amaç” ibaresine de yer verildiğinden, işletme konusu kavramı yanında, “amaç” kavramı üzerinde de durmak gerekmektedir.

B. Amaç Kavramı

TTK m.371/1’de temsile yetkili olanların şirketin amacına giren her türlü işleri ve hukuki işlemleri şirket adına yapabilecekleri düzenlenmiştir. Anonim şirketin amacı ile kastedilen, şirketin unsurlarından biri olan ekonomik menfaat⁴⁷ elde edip bunu ortaklar arasında paylaşmaktadır⁴⁸. Yönetim kurulunun yaptığı iş ya da hukuki işlemler bakımından anonim şirketin somut olarak faaliyet gösterdiği alan veya alanların gözetilmesinin yanı sıra, bunların kazanç elde etme ve bunu paylaşma hedefine uygun olup olmadığı da değerlendirilmelidir⁴⁹.

Yönetim kurulunun yaptığı iş ve hukuki işlemlerin ekonomik amaca hizmet etmesi, anonim şirketin

Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, 2014, S. 3-4, s. 142.; BOZTOSUN, A. O., “Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Ticaret Unvanına, İşletme Adına ve Haksız Rekabete İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, S. 1, Y. 2005, s. 392.

⁴⁵ YILDIZ, TTK Tasarı, s. 342.

⁴⁶ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 456, No. 146; ÖZDAMAR, s. 142; YAVUZ, M., “Temsile Yetkili Kişilerce İşletme Konusu Dışında Yapılan İşlemlerin Anonim ve Limited Şirketleri Bağlaması”, Mali Çözüm, Ocak-Şubat 2018, s. 198.

⁴⁷ Ekonomik menfaat kavramının kazanç elde etme ve bunu ortaklar arasında paylaşırma hususunda daha geniş kapsamlı bir kavram olduğu hakkında bkz. KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 57.

⁴⁸ YAVUZ, M., Anonim ve Limited Şirketlerin Kanunen Yasaklanmamış Her Türlü Ekonomik Amaç ve Konu İçin Kurulabilmesi, <http://icticaret.gtb.gov.tr/data/51f0cd0d487c8e14043b7354/ANON-C4%BOM%20VE%20L%C4%BOM%C4%BOTED%20C5%9E%C4%BORKETLER%C4%BON%20KANUNEN%20YASAKLANMAMI%C5%9E%20HER%20T%C3%9CRL%C3%9C%20EKONOM%C4%BOK%20AMA%C3%87%20VE%20KONU%20C4%B0%C3%87%C4%BON%20KURULAB%C4%BOLMES-C4%B0.docx> (Erişim Tarihi: 29.03.2018), s. 2.

⁴⁹ YILMAZ SERDER, s. 124.

³⁸ Esas sözleşmede yer alan işletme konusunun yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkisinin kapsamını sınırlamasının pay sahiplerini koruyan bir düzenleme olduğu hakkında bkz. UZUNALLI, s. 22 vd.

³⁹ Bazı yazarlara göre anonim şirketin fiil ehliyeti bakımından ultra vires ilkesi varlığını sürdürmektedir.; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 232; TOPÇUOĞLU, s. 65; GÜNEY / YILMAZ, s. 7; BİLGİLİ, F. / DEMİRKAPI, E., Şirketler Hukuku, 9. Bs., Bursa 2013, s. 380; BAHÇIVAN, Ş., Yetkisiz Temsilin Türk Ticaret Kanunundaki Yansımaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s. 114-115.

⁴⁰ İMREGÜN, O., “Ticaret Ortaklıklarının Ehliyet ve Temsili”, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 1992, S. 74, s. 10.

⁴¹ İMREGÜN, Temsil, s. 10.

⁴² UZUNALLI, s. 176; Aksi görüş için bkz. TOPÇUOĞLU, s. 56.

⁴³ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 639.

⁴⁴ TEKİNALP, Ü., Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bs., İstanbul 2011, s. 143, No. 12-83; ÖZDAMAR, M., “6552 Sayılı Kanun ile TTK’da Yapılan Değişiklikler

kanunen yasaklanmamış⁵⁰ her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabileceğini hükme bağlayan 331. maddenin bir uzantısı niteliğindedir⁵¹. TTK m.331'deki düzenlemenin benzeri niteliğindeki eTTK m.271 hükmünde amaç kavramı yerine maksat kavramı kullanıldığından, doktrinde maksat kavramıyla ilgili yer alan açıklamalar çoğu zaman amaç kavramı için de geçerli kabul edilebilir. Nitekim eTTK'nın yürürlükte olduğu dönemde maksat kavramının amaç kavramıyla aynı anlamda kullanıldığını ifade eden bir görüş de bulunmaktaydı⁵². Bu görüşe göre amaç kavramı, şirketin faaliyetlerini genel olarak, konu ise özel ve somut olarak göstermekteydi. Ancak amaç ve konu kavramları arasındaki sınırı belirlemenin her zaman kolay olmadığı da ifade edilmektedir⁵³.

Amaç ile işletme konusu farklı kavramlardır. Nitekim doktrinde ağırlık kazanan görüşe göre, bu iki kavram farklı anlamlarda kullanılmaktadır⁵⁴. İşletme konusu şirketin somut faaliyet alanını, maksat ise somut faaliyet alanını ortaya koymaktadır⁵⁵. Bir görüşe göre ise maksat ve konu kavramları eş anlamda kullanılmakta ve şirketlerin maksadıyla kastedilenin esas sözleşmede yazılı olan işletme konusu olduğu belirtilmektedir⁵⁶.

eTTK döneminde amacın, şirketin faaliyet alanını en genel ve geniş şekilde gösteren bir kavram olarak nitelendirilmesinin nedeni⁵⁷, anonim şirketin esas sözleşmesinde bulunması gereken unsurları belirten eTTK m.279/2(2)'de “şirketin maksadıyla mevzuunu teşkil eden muamelelerin nevi ve mahiyeti” ibaresinin yer almasıydı. Bu çerçevede bir anonim şirketin amacına örnek olarak inşaat işleri, bu şirketin konusuna örnek

olarak ise konut inşaatı gösterilebilirdi. Ancak eTTK m.279 yerine bugün yürürlükte olan TTK m.339/2(b) hükmünde anonim şirket esas sözleşmesinde “esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu” ibaresine yer verilmiştir. Bu bentte maksat ya da amaç kavramına yer verilmediğinden amaç kavramını TTK m.331'den hareketle ekonomik amaç olarak kabul edip kazanç elde etme ve bunu ortaklar arasında paylaşırma şeklinde tanımlamak daha uygundur. Nitekim infisah sebeplerini genel olarak düzenleyen eTTK m.434/1(2)'de “şirket maksadının husülü veya husülünün imkansızlığı” bir sona erme sebebi olarak düzenlenmişken TTK'da aynı hususta düzenleme yapan 529. maddenin 1. fıkrasının (b) bendinde “işletme konusunun gerçekleşmesiyle veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesiyle” ibarelerine yer verilmiştir. Madde gerekçesinde de “maksat” kavramının kullanılmamasının ve onun yerine “işletme konusu” kavramına yer verilmesinin terim farklılığının ötesinde bir yenilik olduğu ifade edilmiştir. Bu değişikliğin “maksat”, “gaye” ve “konu” terimlerine öğreti ile yüksek mahkeme kararlarında yüklenen anlam dikkate alınarak yapıldığı belirtilmiştir. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere, öğretiyeye ve içtihatlarla göre maksat ya da yeni terimiyle amaç, genel olarak elde edilmek istenen gayeyi ifade eder; yani amaç şirketlerde kazanç elde etmek ve paylaşmaktır. Konu ise bu gayeye varmak için icra edilecek faaliyetlerdir. Görüldüğü üzere, madde gerekçesinde “gaye”, “maksat” ve “amaç” kavramları aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Kanaatimizce 529. maddenin gerekçesinde bu ifadelerin yer alması, eTTK döneminde bu kavramların neredeyse eş anlamda kullanılmasının bir sonucudur.

C. İşletme Konusu Kavramı

İşletme konusu eTTK m.137'deki düzenlemede ticaret şirketlerinin hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olarak oldukça önem taşımaktaydı. Ancak TTK m.125/2 ile ticaret şirketlerinin hak ehliyeti bakımından işletme konusu sınırlaması kaldırılmış, onun yerine tüzel kişilerin hak ehliyetine ilişkin TMK m.48'e atıfta bulunulmuştur. Ticaret şirketlerinin hak ehliyeti bakımından işletme konusu önemini kaybetmiş olmakla birlikte hala pek çok hususta önemini korumaktadır⁵⁸. Örneğin anonim şirket bakımından işletme konusu, esas sözleşmede gösterilmesi gereken, yönetim kurulunun ve diğer temsilcilerin yetkisinin kapsamını belirleyen ve gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesiyle anonim şirketin infisahına neden olan bir husustur. Bunun yanı sıra ticaret unvanının oluşturulmasında ve yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağının kapsamının belirlenmesinde de işletme konusu temel alınmaktadır. Şirketin işletme konusunun tamamen değiştirilmesi için de genel kurulun ağırlaştırılmış yeter sayılarıyla karar alması gerekir. TTK'nın 333 maddesindeki hükme göre belirli faaliyet alanlarında çalışmak üzere kurulacak anonim şirketlerin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (GTB) izin alması

⁵⁰ TTK m.331'in, anonim şirketin amacının ve işletme konusunun mutlaka ekonomik olması gerektiğine vurgu yapmasının yanı sıra bu amacın ve işletme konusunun kanunen yasaklanmamış olması gerektiğini de hükme bağladığı unutulmamalıdır. Bu halde bir anonim şirketin insan kaçakçılığı, organ ticareti, uyuşturucu madde üretimi ve satışı, kumarhane işletmek gibi mevzuatta yasaklanan konularda faaliyette bulunması mümkün değildir. Bunun yanı sıra TBK m.27'deki sözleşmelerin konusuna ilişkin kesin hükümsüzlük halleri de dikkate alınmalıdır.; YAVUZ, Ekonomik Amaç ve Konu, s. 2-3.

⁵¹ TEKİNALP, s. 258-259, No. 12-79.

⁵² ÖZKAN, İ., “Tüzel Kişilerin Ehliyetlerinin Gaye ile Sınırlandırılması I”, Adalet Dergisi, 1974, S. 3-4, s. 367.

⁵³ BAHTİYAR, M., Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, İstanbul 2001, s. 115-116.; Amaç ve konu ayrımının, işletme konusu bakımından gösterdiği özellikler nedeniyle holdingler açısından yapılması oldukça güçleşmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. TEKİNALP, Ü., “Tip Sorunu Açısından Holding Kavramı ve İşletme Konusu Üzerine Düşünceler”, İkt. Mal., 1974, C. 20, S. 12, s. 449-453; KENDİGELEN, A., “Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığın Kuruluşu”, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 74.

⁵⁴ KAYA, A., “Şirketlerin Hukuki Ehliyetinin Sınırları I”, Adalet Dergisi, 1983, S. 3, s. 554; ÜLGEN, s. 1286; DOMANIÇ, H., Anonim Şirketler, İstanbul 1978, s. 99.

⁵⁵ ANSAY, T., Anonim Şirketler Hukuku, 6. Bs., Ankara 1982, s. 116-117.

⁵⁶ İMREGÜN, Temsil, s. 11; ÖZKAN, s. 366. Yazara göre “maksat” kavramı, eski Türk Ticaret Kanunu'nda bazen mevzu bazen gaye kavramıyla eş anlamlı kullanılmaktaydı.

⁵⁷ eTTK döneminde ticaret şirketleri açısından en geniş anlamıyla maksadın kazanç paylaşmak olduğu da ifade edilmiştir. Bu halde maksat ya da amaç, ekonomik menfaat elde etmektir.; ÜLGEN, s. 1285.

⁵⁸ YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 115.

gerekir. Bu hükme göre işletme konusu, kuruluşu izne bağlı anonim şirketlerin belirlenmesinde esas alınan ölçüttür⁵⁹. Bunun yanı sıra TTK'nın 210. maddesinin 3. fıkrası uyarınca GTB, işletme konusuna aykırı işlemlerde veya bu yönde hazırlıklarda bulunduğu belirlenen ticaret şirketleri hakkında fesih davası açılabilir. eTTK m.274/2'de yer alan ve yalnızca anonim şirketler bakımından geçerli olan bu düzenleme⁶⁰ bugün tüm ticaret şirketleri için yürürlüktedir. İşletme konusu ticaret şirketlerinin ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olmaktan çıktığı halde işletme konusuna aykırı işlem yapan ticaret şirketleri hakkında GTB'nin fesih davası açma imkanı bulunmaktadır⁶¹. Çalışmamız açısından ise işletme konusu anonim şirketin yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamını belirleyen temel husus olması nedeniyle önem taşımaktadır.

eTTK döneminde işletme konusu anonim şirketin hak ehliyetinin kapsam ve sınırını belirlediğinden, esas sözleşmenin işletme konusu maddesinde hemen tüm işlem ve sözleşme türlerine yer verilerek, bu ehliyet sınırlaması nedeniyle ortaya çıkabilecek sıkıntıların giderilmesi yoluna gidilmiştir⁶². TTK döneminde ise işletme konusu hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olmaktan çıktığı için, esas sözleşmeye yazılması zorunlu olan işletme konusunun esaslı noktalarının belirtilmesi ve tanımlanması yeterlidir. Artık hemen tüm işlem ve sözleşme türlerinin uzun uzadıya şirket esas sözleşmesinin konu maddesine yazılmasına gerek kalmamıştır. Kaldı ki m.339/2(b)'deki "esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde" ifadesi de bunun önünde bir engel teşkil eder.

Şirketlerle ilgili önemli bir kavram olmasına rağmen işletme konusunun tanımı TTK'da yer almamaktadır⁶³. İşletme konusunun tanımı doktrin ve Yargıtay kararları ışığında yapılmaktadır. İşletme konusu, esas sözleşmede yer alan ve şirketin faaliyet göstereceği iş alanlarını somut olarak ortaya koyan bir kavramdır⁶⁴. Bir şirketin devamlı olarak yapacağı ticari işlemlerin o şirketin işletme konusunu oluşturduğu da ifade edilmektedir⁶⁵. Şirket esas sözleşmesinde işletme konusu

olarak, ticari faaliyet dallarından herhangi birisinin gösterilmesi gerekmektedir. TTK m.339/2(b) bendi uyarınca anonim şirket esas sözleşmesine yazılacak olan işletme konusunun esaslı noktalarının belirtilmiş ve tanımlanmış olması gerekir. Buna göre konu kavramının içi doldurulurken açık ve anlaşılır ifadeler kullanılması; genel ifadelerden kaçınılması şarttır⁶⁶. Bu çerçevede ticari faaliyetle ilgili üretim, imalat, alım satım, pazarlama, ithalat-ihracat ve bakım-onarım gibi faaliyetlerin yapıp yapılmayacağıının da esas sözleşmede yer alması uygun olur.

İşletme konusu, TTK m.331 ve Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 27. maddesi uyarınca kanunun emredici hükümlerine ve kamu düzenine aykırı olmamalı, gerçeğe uygun olmalı ve üçüncü kişilerde yanılığa yol açmayacak bir nitelik taşımalıdır⁶⁷. Nitekim ticaret sicili müdürü de anonim şirketin tescili için başvuru yapıldığında, esas sözleşmeyi ve dolayısıyla işletme konusunu TTK m.32/2 ve 3 ışığında bahsi geçen hususlar bakımından inceler.

Anonim şirket adına yönetim kurulu tarafından yapılan bir işlemin, işletme konusu kapsamında olup olmadığı değerlendirilirken, o işlemin adı veya soyut hukuki niteliği pek fazla önem taşımamaktadır. Bu noktada yapılan işlemin konusuna, işletme konusu ile olan amaçsal ilişkisine ve şirkete yarar sağlayıp sağlamadığına bakmak gerektiği belirtilmektedir⁶⁸. Ayrıca "işletme konusu" dar yorumlanmamalı, yapılan işlemlerin işletme konusu kapsamında yer alıp almadığı belirlenirken "işletme konusunun birlikte getirdiği işlemler", "şirket yararı" gibi ölçütler göz önünde bulundurulmalıdır⁶⁹. Hatta yapılan işlemin şirketin yararına olup olmadığı değerlendirilirken işlemin şirkete derhal yarar sağlamaya başlamasının beklenmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Yapılan işlemin şirkete yarar sağlama ihtimalinin olması ve hatta bu ihtimalin ilerde ortaya çıkması halinde dahi, işlemin şirkete yarar sağlayacak nitelikte olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁷⁰.

Anonim şirket adına yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamına uygun bir biçimde, yani işletme konusu içinde kalarak yaptığı hukuki işlemler anonim şirketi bağlar. Anonim şirketin bu işlemlerle bağlı olmadığını iddia ve ispat etme imkanı bulunmamaktadır. Bu nedenle işletme konusu kavramı ve yapılan işlemin bu işletme konusu kapsamında olup olmadığının tes-

⁵⁹ UZUNALLI, s. 17.

⁶⁰ eTTK m.274 kapsamındaki fesih davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkzn. ALIŞKAN, M., Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları, İstanbul 2007.

⁶¹ İşletme konusu ticaret şirketlerinin hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olmaktan çıkarıldığı halde m.210/3'de GTB'ye işletme konusuna aykırı işlemler yapan ticaret şirketleri hakkında fesih davası açma yetkisi tanınmış olması doktrinde eleştirilmiştir; MOROĞLU, s. 110; ALIŞKAN, Ehliyet ve Temsil, s. 215; TOPÇUOĞLU, s. 62;

⁶² İşletme konusunun esas sözleşmede tüm işlem ve sözleşme türlerini kapsayacak şekilde düzenlenmesinin TTK m.137'de yer verilen "işletme konusu çevresi" kriterini unuttuğu ve ticaret şirketlerinin ehliyeti bakımından yalnızca işletme konusu sınırının kabul edildiği izlenimini yarattığı belirtilmektedir. Bu durum ise uygulamada işletme konusu çevresi kavramına yer veren TTK m.137'nin yanlış ve dar biçimde uygulanması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. YILDIZ, B., "Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Bazı Hukuki İşlem ve Sözleşmeler", Ankara Barosu Dergisi, C. 2, Y. 2006, s. 57, dn. 4., s. 59-60.

⁶³ UZUNALLI, s. 5.

⁶⁴ ÜLGEN, s. 1285; YAVUZ, Ekonomik Amaç ve Konu, s. 2.

⁶⁵ YAVUZ, Ekonomik Amaç ve Konu, s. 2.

⁶⁶ TEKİL, F., Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993, s. 58; İMRE-GÜN, O., Anonim Ortaklıklar, Yenilenmiş 4. Bs., İstanbul 1989, s. 39; DOMANIÇ, H., "Anonim Şirketlerin Ana Mukavelelerine Yazılması Gerekli ve Mümkün Unsurlar", Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 317; ÇELİK, F. / İPEKÇİ, N., Şirketler Hukuku Uygulaması, İzmir 1985, s. 24; İşletme konusunun çok geniş kapsamlı olması, yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkisinin sınırlandırılması belirlenmesini de güçleştirir; UZUNALLI, s. 38.

⁶⁷ UZUNALLI, s. 16, 32.

⁶⁸ PULAŞLI, H., Şirketler Hukuku Temel Esaslar, 7. Bs., Adana 2008, s. 53-54.

⁶⁹ ÜLGEN, s. 1286; İPEK, s. 319; KIRCA, İ., "Bankacılık İşlemleri-Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Sınırlandırılması", Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 2007, s. 270.

⁷⁰ YILDIZ, Hukuki İşlem ve Sözleşmeler, s. 58-59.

piti⁷¹, anonim şirketin yapılan hukuki işlemin işletme konusu dışında olduğu gerekçesiyle işleme bağlı olmadığını iddia ve ispat edebilme imkanına sahip olup olmadığını belirlemesi noktasında önem kazanır. Bunun yanı sıra yapılan işlemin işletme konusu kapsamında olup olmadığı, anonim şirketin yönetim kuruluna rücu hakkının varlığının tespitinde de önem taşır.

IV. Yönetim Kurulunun İşletme Konusu Dışında İşlem Yapmasının Sonuçları

Yukarıda da belirttiğimiz üzere yönetim kurulu, anonim şirketin yasal temsilcisi olarak şirketi bağlayan hukuki işlemler yapmaya yetkilidir. Yönetim kurulunun bu yetkisinin kapsam ve sınırını şirketin amacı ve işletme konusu belirler. TTK'nın 371. maddesinin 1. fıkrasında yönetim kurulunun bu yetkisinin sınırlarını aşması halinde şirketin rücu hakkının saklı olduğu, 2. fıkrasında ise işletme konusu dışında kalan işlemlerin hukuki akıbeti hükmüne bağlanmıştır.

A. Konu Dışı İşlemlerin Hukuki Akıbeti

1. Kural: Anonim Şirketin Konu Dışı İşlemlerle Bağlı Olması

TTK m.371/1 uyarınca yönetim kurulunun temsil yetkisinin sınırlarını aşarak işletme konusu dışında işlem yapması halinde anonim şirket kural olarak bu işlemle bağlıdır. Bunun nedeni TTK m.125 hükmüyle ticaret şirketlerinin hak ehliyeti bakımından ultra vires ilkesinin kaldırılması ve TMK m.48 uyarınca işletme konusu dışında kalan işlemlerin de hak ehliyeti kapsamında değerlendirilmesidir. Bu düzenlemeler sayesinde hem şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin menfaatleri korunmuş hem de işlem güvenliği sağlanmıştır⁷².

Yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamı, şirketin amacı ve işletme konusu ile sınırlandırılmasına rağmen işletme konusu dışında kalan işlemlerin anonim şirketi bağlaması, bu sınırlandırmanın kural olarak iç ilişkide sonuç doğuracağına bir göstergesidir. Yönetim kurulunun temsil yetkisinin işletme konusuyla sınırlandırılması dış ilişkide kural olarak etkili olmadığından, üçüncü kişiler kendilerini hukuki anlamda güvende hissederler. Bunun bir diğer sonucu ise artık üçüncü kişilerin şirketin işletme konusunu araştırma ve öğrenme yükümlülüklerinin bulunmamasıdır.

2. İstisna: Anonim Şirketin Konu Dışı İşlemlerle Bağlı Olmaması

Kural anonim şirketin yönetim kurulunun işletme konusu dışında kalan işlemleriyle bağlı tutulması ve üçüncü kişilere karşı sorumlu bulunması olmakla birlikte, TTK m.371/2 bu durumun istisnasını, bir başka deyişle anonim şirketin işletme konusu dışında kalan işlemlerle bağlı olmaktan kurtulmasına ilişkin şartla-

rı özel olarak düzenlemiştir⁷³. Bu düzenlemeye göre anonim şirket üçüncü kişinin işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiğini veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğunu ispat ederse, işletme konusu dışında kalan işlemlerle bağlı olmayacaktır⁷⁴. Belirtmek gerekir ki, anonim şirkete bu imkanının tanınmasının nedeni yapılan işlemin yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamı dışında kalmasıdır yoksa ehliyet dışı olması değildir⁷⁵. Bu halde anonim şirket üçüncü kişinin işletme konusu dışında işlem yapıldığını bildiğini ya da halin icabından bilmesi gerektiğini ispatladığında bu işlemle bağlı olmamasının ve bu işlemin geçersiz olmasının nedeni yetkisiz temsil olarak ifade edilmektedir⁷⁶.

Yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamını aşarak işletme konusu dışında yaptığı işlemle bağlı olmak istemeyen anonim şirket, işlemin karşı tarafı üçüncü kişinin bu işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiğini veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğunu ispat etmelidir. Bu düzenlemeyle anonim şirketin üçüncü kişinin iyiniyetli olmadığını⁷⁷, bir başka deyişle kötü niyetli olduğunu⁷⁸ ispat etme külfeti bulunduğu ifade edilmektedir. *Çamoğlu*'na göre m.371/2'deki bu ifade "müspet vukuf (fiilen bilme)"⁷⁹ kavramının terkedildiği⁸⁰ ve TMK m.3/2'deki kötü niyet kavramına yolla-

⁷³ TTK m.629/1 uyarınca limited şirkette müdürlerin temsil yetkisinin kapsam ve sınırlandırılması bakımından anonim şirkete ilişkin ilgili hükümler kıyas yoluyla uygulanacağından, müdürlerin işletme konusu dışında kalan işlemlerinin hukuki akıbeti bakımından TTK m.371/2 kıyasen uygulanır. Ancak şahıs şirketlerinde yöneticilerin yetkisi şirketin amacı ve konusu kapsamındaki olağan işlemlerle sınırlandırıldığı halde bu sınırın aşılması durumunda yapılan işlemin hukuki akıbeti özel olarak düzenlenmemiştir. Bu sebepten şahıs şirketlerinde yetkisiz temsil hükümleri uygulanacak ve yapılan işlem askıda hükümsüz olacaktır. Üstelik şahıs şirketlerinin sözleşmelerinde yer alan işletme konusu kaydı sicilün olumlu etkisi kapsamında olduğundan üçüncü kişinin iyi niyet iddiası da dinlenmeyecektir. Şahıs ve sermaye şirketleri bakımından işletme konusu dışında kalan işlemler için böyle bir fark yaratılması doktrinde eleştirilmektedir; BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 49; YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 118, 122-123; Aksi görüş için bkz. KIRCA, Ehliyet, s. 72-73.

⁷⁴ Tüm ticaret şirketlerinin olduğu gibi anonim şirketlerin hak ehliyeti bakımından ultra vires ilkesinin kaldırılmış olması karşısında TTK m.371/2'de anonim şirketlere işletme konusu dışında kalan işlemlerle bağlı olmama imkanının tanınmasının yarattığı çelişki hakkında bkz. MOROĞLU, s. 166.

⁷⁵ YILDIZ, TTK Tasarı, s. 342; YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 123, dn. 33.

⁷⁶ YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 128.

⁷⁷ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 263, No. 12-84; BAHTIYAR, Ortaklıklar, s. 49.

⁷⁸ YAVUZ, İşletme Konusu, s. 200.

⁷⁹ "Müspet vukuf bir konuda doğrudan bilgi sahibi olmayı ifade eder"; POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 351, No. 541; "Üçüncü kişinin sınırlamaları bilmesi (bilebilecek durumda bulunması ve bunun ispat edilmesi) yetmez. Üçüncü kişi, istisnalar dışındaki sınırlamalardan kesin olarak bilgi sahibi olmalıdır, sınırlamalar hakkında olumlu bilgisinin bulunması demektir. Bu olumlu bilgiye ticaret hukukunda *müspet vukuf* denir. "Olumlu bilgi" teknik bir terim olup sınırlamayı bilmek, sınırlamadan bilgi sahibi olmak, sınırlamanın o kişinin bilgisine ulaşmış veya bilginin bizzat ona verilmiş olması demektir; bilebilecek durumda bulunmak olumlu bilgi sahibi olmak demek değildir."; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 258, No. 12-78.

⁸⁰ TTK m.371/2'deki düzenlemeye kaynak teşkil eden 68/151/AET Sayılı ve 9 Mart 1968 tarihli Birinci Konye Yönergesi'nin 9. maddesindeki düzenlemenin TMK m.3'de öngörülen kötü niyet kıyasına daha dar bir anlam taşıdığı ve "müspet vukuf" kavramına daha yakın olduğu hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. KENDİGELEN, Makalelerim, s. 517.

⁷¹ Yapılan bir işlemin işletme konusu kapsamında olup olmadığını belirleyebilmek bakımından işletme konusunun yorumlanması gerekmektedir. İşletme konusunun yorumlanması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. UZUNALLI, s. 63 vd.

⁷² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 262, No. 12-83; ALIŞKAN, Ehliyet ve Temsil, s. 210; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 199.

ma yapıldığı izlenimini yaratmaktadır⁸¹. Ancak kötü niyet kavramının bilme yanında bilmesi gerekme hususunu da kapsadığı düşüncesinden hareketle, müspet vukuf kavramının genişletilerek “halin icabından bilebilecek durumda olmasını” da içerdiği yönündeki bir yorum, eTTK döneminde doktrinin oybirliği ile benimsediği müspet vukuf ölçütünden uzaklaşılması sonucunu yaratacaktır⁸². Yazar ise “müspet vukuf” yani fiilen bilme ölçütünün aynen korunması gerektiğini ve şirketin yalnızca işlemin işletme konusu dışında olduğunu fiilen bilen üçüncü kişilere karşı bu durumu ileri sürebileceğini belirtmektedir⁸³.

Aksi görüşteki *Tekinalp*'e göre ise TTK m.371/2 son cümle, TMK m.3'e uygun bir şekilde iyi niyet kuralı üzerine yapılandırılmıştır⁸⁴. Bu halde yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiği veya halin icabından bilmemesinin mümkün olmadığı ispatlandığında üçüncü kişi artık iyi niyet iddiasında bulunamayacaktır⁸⁵. Yazar, bilmek veya bilebilecek durumda bulunmak, durumun gereğinden aksinin hayat tecrübelerine göre mümkün olmadığı hallerde iyi niyeti ortadan kaldırdığından ayrıca müspet bilginin ispatına gerek olmadığını ileri sürmektedir⁸⁶.

Kanaatimizce de 371. maddenin 2. fıkrasındaki bu hükümler müspet vukuf ölçütünün yanına TMK m.3/2 ile uyumlu bir düzenleme getirilmiştir. Şirket üçüncü kişinin durumu fiilen bildiğini ispatlayabileceği gibi halin icabından bilebilecek durumda bulunduğunu ispatlarsa da işlemle bağlı olmaz. Fıkradaki düzenleme şirkete bu imkanı verirken, aynı fıkra da esas sözleşmenin ilan edilmesinin bu hususun ispatında tek başına delil olarak kullanmasının da önüne geçilerek dengeyi sağlanmasını hedeflenmiştir. Ayrıca bu hükümler uyumlu olarak 354. maddede şirketin işletme konusu sicilini olumlu etkisi kapsamına da alınmamıştır.

Anonim şirket TTK m.371/2, son cümledeki düzenleme uyarınca, üçüncü kişinin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya durumun gereğinden bilebilecek durumda olduğunu ispat etmek için şirket esas sözleşmesinin ilan edilmesini tek başına delil olarak kullanamaz. Bilindiği üzere, anonim şirketin esas sözleşmesinde esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde işletme konusunun yer alması zorunludur. Ancak m.354/2 uyarınca şirket esas sözleşmesinin tamamı ticaret siciline tescil ve TTSG'de ilan olunmasına rağmen şirketin işletme konusu sicilini olumlu etkisi kapsamına alınmamıştır. Buna göre üçüncü kişilerin tescil ve ilan edilen esas sözleşme nedeniyle anonim şirketin işletme konusunu bildikleri kabul edilemez⁸⁷. Bu düzenleme esas sözleşmenin ilanını,

ispat bakımından tek başına yeterli delil olarak kabul etmeyen TTK m.371/2 son cümle ile de uyumludur⁸⁸.

Anonim şirket esas sözleşmesinin ilan edilmesinin tek başına yeterli delil olarak kabul edilmemesi nedeniyle, anonim şirketin üçüncü kişinin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya durumun gereğinden bilebilecek durumda bulunduğunu nasıl ispat edeceği hususu üzerinde durmak gerekir. Yapılan işlemin, esas sözleşmede esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde yer alan işletme konusu ile hiçbir ilgi ve alakasının bulunmaması ispat açısından bir çıkış noktası olarak ifade edilmektedir⁸⁹. Ancak burada bir hususu hatırlatmakta fayda vardır; eTTK döneminde olduğu gibi TTK döneminde de işletme konusunun geniş yorumlanması düşüncesi⁹⁰ neticesinde bir işlemin işletme konusu ile hiçbir ilgi ve alakasının olmadığını ortaya koymak her zaman kolay olmayacaktır. İşletme konusu geniş yorumlandığında işletme konusuyla dolaylı bağlantısı olan işlemler de yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamında olacağından, anonim şirketin bu işlemle bağlı olmadığını ileri sürmesi mümkün olmayacaktır. Nihayetinde yapılan bir işlemin şirketin işletme konusu kapsamında olup olmadığını yapılan yargılama sonucunda mahkeme takdir edecektir⁹¹.

Anonim şirket üçüncü kişinin işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya halin icabından bilebilecek durumda bulunduğunu ispatlarken, TTK m.43/1 uyarınca işletme konusunu içeren ve m.354/1(b) bendi uyarınca sicilini olumlu etkisi kapsamında tutulan ticaret unvanının tek başına yeterli delil sayılıp sayılmadığı doktrinde tartışma yaratmıştır. Bir görüşe göre işletme konusunun ticaret unvanında yer alması ve ticaret unvanının sicilini olumlu etkisi kapsamında sayılması, üçüncü kişilerin şirketin işletme konusunu bildiğini kabul etmek için yeterli değildir⁹². Bu görüşe göre ticaret unvanında yer alan işletme konusu, şirket esas sözleşmesinde yer alan işletme konusundan daha dar kapsamlıdır. Bir anonim şirketin esas sözleşmesinde yer alan ancak ticaret unvanında yazılı olmayan faaliyet konuları bulunabilir. Sırf ticaret unvanı esas sözleşme ile birlikte tescil ve ilan edildiği ve sicilini olumlu etkisi kapsamında tutulduğu için bu

⁸¹ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 350-351, No. 541.

⁸² POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 351, No. 541.

⁸³ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 351, No. 541.

⁸⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 263, No. 12-84.

⁸⁵ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 263, No. 12-84.

⁸⁶ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 263, No. 12-84.

⁸⁷ TTK m.354/1 uyarınca işletme konusu da sicilini olumlu etkisi kapsamında kabul edilseydi, TTK m.36/1 gereğince üçüncü kişilerin şirketin işletme konusunu bilmedikleri hususundaki iddiaları dinlenmezdi. Bir başka deyişle sicilini olumlu etkisi neticesinde üçüncü kişilerin şirketin işletme konusunu bildikleri kabul edilirdi.; ARKAN, S., Ticari İşletme Hukuku, 22. Bs., Ankara 2016, s. 258.

⁸⁸ Limited şirket sözleşmesinin tescil ve ilanını düzenleyen 587. maddenin 1. fıkrasının (c) bendinde esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış şekilde şirketin işletme konusu da sicilini olumlu etkisi kapsamına alınmıştır. Bu düzenleme, limited şirket müdürlerinin temsil yetkisinin kapsamı bakımından anonim şirkete ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını belirten 629. madde uyarınca limited şirket için de uygulama alanı bulacak m.371/2, son cümle ile gelişmektedir. Ancak m.587/1(c) bendine sehven yer verildiği ve m.371/2'nin limited şirketler hakkında da uygulanacağı ifade edilmektedir; ARKAN, S., “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na İlişkin Değerlendirmeler”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans-Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 2005, s. 49; KIRCA, Ehiyet, s. 72; YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 130-131.

⁸⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 263, No. 12-84; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 202.

⁹⁰ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 640; BAHCIVAN, s. 113; ÜLGEN, s. 1286; İPEK, s. 319.

⁹¹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 263; UZUNALLI, s. 95.

⁹² YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 126, dn. 44; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 203.

konuların üçüncü kişiler tarafından bilindiğinin var sayılmasının yerinde olmadığı belirtilmiştir⁹³. Bunun yanı sıra ticaret unvanının amacının şirketin ehliyetinin kapsamını ortaya koymak olmadığı; bu unvanın tacirleri birbirinden ayırmak için kullanıldığı ifade edilmiştir⁹⁴. Ancak önemle belirtmek gerekir ki ticaret unvanında yer alan işletme konusu ehliyetin kapsamı açısından tartışma konusu yapılmamalıdır. Burada tartışılması gereken husus, tescil edilmiş ve sicilin olumlu etkisi kapsamında bulunan ticaret unvanının, çekirdek kısmında işletme konusunun yer alması nedeniyle, üçüncü kişilerin şirketin işletme konusunu bildiklerini ispat açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilip edilmeyeceğidir.

Bir diğer görüşe göre anonim şirkete ilişkin işlemler ticaret unvanıyla yapılmak zorunda olduğundan, ticaret unvanı üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldıran bir etkiye sahiptir⁹⁵. TTK m.371/1 uyarınca şirket adına işlem yapmaya yetkili temsil organı, şirket unvanını kullanır. TTK m.354/1(b) uyarınca tescilin olumlu etkisi kapsamında tutulan ticaret unvanı şirketle ilgili tüm işlem ve belgelerde de kullanılacağından, şirketle işlem yapan üçüncü kişi yapılan işlemde de bu unvanı görecektir. Tüm bunlar dikkate alındığında üçüncü kişinin iyiniyetli olduğunu kabul etmek artık mümkün değildir. Ticaret unvanının iyi niyeti ortadan kaldıran bir unsur olması istenmiyorsa ya sermaye şirketleri bakımından konu ticaret unvanı ilkesinden vazgeçilmeli⁹⁶ ya da ticaret unvanı da sicilin olumlu etkisi kapsamında çıkarılmalıdır. Kanaatimizce de bu tartışmaların son bulabilmesi için bahsi geçen çözüm yollarından biri tercih edilmelidir. Çünkü bir yanda ticaret unvanının sicilin olumlu etkisi kapsamında olması, diğer yanda üçüncü kişinin iyiniyetli olduğunun kabul edilmesi çelişki yaratmakta ve sicilin olumlu etkisini zedelemektedir.

Anonim şirket, üçüncü kişinin işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya halin icabından bilebilecek durumda bulunduğunu ispatlarsa bu işlemle bağlı olmayacaktır. Şirketin bağlı olmaktan kurtulduğu bu işlemin hukuki akıbeti ile ilgili ise m.371/2'de açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Hükümde kullanılan ifade anonim şirketin bu işlemle bağlı olmasına ilişkin; işlemin geçersizliğinden söz edilmemektedir. Ancak doktrinde anonim şirketin üçüncü kişinin iyiniyetli olmadığını ispatlaması halinde bu işlemle bağlı olmadığından bahsedilirken aynı zamanda işlemin geçersizliğinden de söz edilerek bu iki husus bir arada kullanılmaktadır⁹⁷.

Anonim şirketin üçüncü kişinin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda olduğunu ispat etmesi halinde bu işlemin hükümsüz olduğu belirtil-

mektedir⁹⁸. Bir başka ifadeyle, anonim şirketin TTK m.371/2 uyarınca bu durumu ileri sürmesi ve ispatlamasının, işlemin geçersizliğini ileri sürmesi ve ispatlaması anlamını taşıdığı ifade edilmektedir⁹⁹. Bu görüşe göre işlemin hükümsüzlüğü anonim şirket adına, bu hukuki işlemi yapmayan yönetim kurulu üyeleri tarafından ileri sürülecektir¹⁰⁰.

TTK m.371/2'deki hüküm uyarınca anonim şirkette işletme konusu dışında kalan işlemlerin hukuki niteliğini "askıda geçerlilik" olarak ifade eden bir görüş de bulunmaktadır¹⁰¹. Anonim şirket üçüncü kişinin kötü niyetini ispat ederse işletme konusu dışında kalan işlemle bağlı olmayacaktır. Bu halde anonim şirket iptal hakkını kullanarak askıda geçerli olan bu işlemi geçersiz kılabılır¹⁰². Anonim şirketin üçüncü kişinin kötü niyetli olduğunu ispatlayamaması halinde ise işletme konusu dışında kalan işlem için askıda geçerlilik hali sona erer ve işlem geçerli hale gelir¹⁰³. Aynı sonuç anonim şirketin üçüncü kişinin kötü niyetini veya yönetim kurulunun temsil yetkisini aşarak işletme konusu dışında işlem yaptığını ileri sürmemesi veya açıkça işleme icazet vermesi halinde de ortaya çıkar¹⁰⁴.

Bir başka görüşe göre anonim şirketin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu üçüncü kişinin bildiğini veya halin icabından bilebilecek durumda olduğunu ispat etmesi halinde, TBK'nın yetkisiz temsile ilişkin 46. ve 47. maddeleri uygulanmalıdır¹⁰⁵. Bu görüşe göre temsil yetkisini aşan yönetim kurulu üyeleri yetkisiz temsilci konumundadır. Şirketin yetkisiz temsilcinin yaptığı işleme icazet vermesi halinde işlemle bağlı olacağı, icazet vermezse bağlı olmayacağı ifade edilmiştir¹⁰⁶. Anonim şirketin, yapılan işlemin işletme konusu dışında olması halinde, bunu ileri sürme ve ispatlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Bahsi geçen işlem, işletme konusu dışında olmasına rağmen şirketin menfaatleriyle bağdaşıyorsa anonim şirket bunun işletme konusu dışında kaldığını ileri sürmez ve bu işlemle bağlı olmaya devam eder. Ancak anonim şirket

⁹³ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 74, 642; UZUNALLI, s. 115; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 203.

⁹⁴ KIRCA, Ehliyet, s. 72; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 203.

⁹⁵ YONGALIK, s. 87; TOPÇUOĞLU, s. 68.

⁹⁶ YONGALIK, s. 87; BOZTOSUN, s. 392.

⁹⁷ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 49; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 203.

⁹⁸ YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 125; TOPÇUOĞLU, s. 71, 77.; Anonim şirketin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu ispatlaması halinde işlemin yok hükmünde sayılabileceği hakkında bkzn. GÜNEY / YILMAZ, s. 9.

⁹⁹ TOPÇUOĞLU, s. 75.

¹⁰⁰ Konu dışı hukuki işlemi yapan yönetim kurulu üyelerinin bu işlemin hükümsüzlüğünü ileri sürmeleri TMK m.2/2 uyarınca hakkın kötüye kullanılması sonucunu yaratır.; TOPÇUOĞLU, s. 75.

¹⁰¹ TÜRK, A., "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel, Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerden Bazıları Hakkında Düşünceler, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2168; YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 124; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 200; İşletme konusu dışında kalan bir işlem m.371/2 ve askıda geçerlilik yaptırımının uygulanabilmesi için bu işlemin yönetim kurulunun organ olarak yetkisi kapsamında olması, bir başka ifadeyle diğer organların yetkilerine girmemesi gerekir. Aksi takdirde böyle bir işleme uygulanacak yaptırım butlandır.

¹⁰² YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 128; KENDİGELEN, Makalelerim, s. 523.

¹⁰³ YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 129.

¹⁰⁴ YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 129.

¹⁰⁵ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 643; KIRCA, Ehliyet, s. 78, dn. 17; BAHÇIVAN, s. 113-114.

¹⁰⁶ BAHÇIVAN, s. 114.

bu işlemle bağlı olmak istemiyorsa bu işlemin işletme konusu dışında olduğunu iddia eder ve bunu ispatlarsa, artık bu işlemle bağlı olmayacaktır. Bu aşamada yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanacağını belirterek icazetle işlemin geçerli hale geleceğini söylemek, m.371/2'deki anonim şirketin zaten işletme konusu dışında kalsa bile yapılan hukuki işlemle bağlı olduğu yönündeki düzenlemenin mantığına aykırı olacağından bu görüşe katılmadığımızı ifade ederiz.

Anonim şirketin üçüncü kişinin işletme konusu dışında olan işlemi bildiğini veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda olduğunu ispatlaması halinde, üçüncü kişinin herhangi bir hukuki yola başvurup başvuramayacağı hususunda da m.371/2'de açık bir düzenleme yoktur. Ancak üçüncü kişinin, anonim şirketin durumu ispat ederek bu işlemle bağlı olmaktan kurtulması sebebiyle uğradığı bir zarar varsa, bu zararı işlemi yapan yönetim kurulu üyelerinde talep etmesi mümkün değildir¹⁰⁷. Anonim şirketin konu dışı işlemle bağlı olmamasının sebebi üçüncü kişinin iyiniyetli olmadığından, üçüncü kişi yönetim kuruluna karşı tazminat davası açarak zararının karşılanmasını isteyemez. Bir başka ifadeyle, anonim şirketin bu işlemle bağlı olmamasının nedeni üçüncü kişinin kötü niyetini ispat etmiş olmasıdır. Bu sebeple kötü niyetli üçüncü kişinin yönetim kuruluna başvurması da mümkün değildir¹⁰⁸. Bu durumda işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kurulu şirkete karşı sorumlu olduğu halde kötü niyetli üçüncü kişiye karşı sorumlu değildir.

TTK m.371/2'de düzenlenmeyen ancak önem taşıyan bir başka husus, anonim şirketin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu üçüncü kişiye karşı hangi süre içerisinde ileri sürebileceğidir. Ayrıca anonim şirketin bu hususu ileri sürmek için ne tür bir dava açması gerektiği konusunda da belirlilik yoktur¹⁰⁹. Kötü niyetin ispatı ve işlemin geçersiz kılınması için iptal davası açılacaksa bu davayı kimin açacağı ve bu davanın kime karşı açılacağı da belirli değildir. Bu belirsizlik şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin her an böyle bir iptal davası ile karşı karşıya kalmaları riskini doğuracak ve aslında ultra vires ilkesinin kaldırılmasının emel amaçlarından biri olan üçüncü kişinin korunması ve işlem güvenliğinin sağlanması hususları zedelenecektir. Bu halde bahsi geçen bu konular hakkında TTK'da düzenleme bulunmaması önemli bir eksikliktir¹¹⁰.

¹⁰⁷ TOPÇUOĞLU, s. 66.

¹⁰⁸ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 55, No. 15.

¹⁰⁹ Yönetim kurulunun işletme konusu dışında işlem yapması halinde, yönetim kurulunun batıl kararları hakkında düzenleme yapan TTK'nın 391. maddesinin uygulanması mümkün değildir. Bu madde, yönetim kurulunun hangi kararlarının batıl olduğunu örnek yoluyla saymıştır. Önemle belirtmek gerekir ki, yönetim kurulu burada bir karar almakla kalmamış bu kararını icra ederek işletme konusu dışında bir hukuki işlem yapmıştır. Üçüncü kişiyle yapılan böyle bir hukuki işlemin batıl olması için tespit davası açılmaz. Bunun yanı sıra maddede örnek yoluyla sayılan kararların, işletme konusu bakımından da uygulanması mümkün değildir.

¹¹⁰ YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 125, dn. 38; KENDİGELEN, Makalelerim, s. 526.

TTK m.371/2'deki düzenlemenin, anonim şirketin üçüncü kişinin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya halin icabından bilebilecek durumda olduğunu ispatlamak için bu hususu hangi süre içerisinde ileri sürebileceği, şirketin bu hususu ispatlaması halinde yapılan işlemin hukuki akıbetinin ne olduğu ve eğer yapılan işlem geçersizse üçüncü kişinin başvurabileceği hukuki bir yol bulunup bulunmadığı gibi konuların göz önünde bulundurularak yeniden kaleme alınmasının ya da TTK m.125/2'ye sadık kalınarak anonim şirkete işletme konusu dışında kalan işlemlerle bağlı olmama imkanının hiç tanınmamasının yerinde olacağı kanaatindeyiz¹¹¹.

B. Yönetim Kurulunun Konu Dışı İşlem Nedeniyle Sorumluluğu

1. Genel Olarak

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu genel olarak TTK'nın 553. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak 371/1'de anonim şirkete temsile yetkili yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı özel bir sorumluluk hali düzenlenmiştir¹¹². Bu düzenlemeye göre temsile yetkili olanların kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemleri nedeniyle şirketin rücu hakkı saklıdır. Anonim şirketin, yetkisinin kapsamını aşan yönetim kuruluna¹¹³ rücu hakkının, 553. maddede hükme bağlanan sorumluluğun bir uzantısı olduğu¹¹⁴ ve bu nedenle şirketin rücu hakkını kullanabilmesi için bu maddedeki şartların oluşması gerektiği ifade edilmektedir¹¹⁵. TTK m.553'de yer alan düzenleme, kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ederek zarara yol açan yönetim kurulu üyelerinin bu zararı tazmin etme sorumluluğuna ilişkin bir düzenlemedir¹¹⁶. Dolayısıyla anonim şirketin rücu hakkını kullanması demek, yönetim kurulu üyelerine şirkete vermiş oldukları zararı tazmin etmeleri için sorumluluk davası yoluyla başvurması demektir.

Temsil yetkisinin kapsamı m.371/1 uyarınca şirketin amacı ve işletme konusu ile sınırlandırılan yönetim kurulu, özen yükümlülüğüne uymayarak bu sınırdışı çıkarsa, konu dışı işlemler nedeniyle ortaya çıkacak risklere de katlanır¹¹⁷. Bu halde şirketin amacı ve işletme konusu dışında işlem yaparak temsil yetkisini aşan yönetim kurulu, kanundan doğan özen yükümlü-

¹¹¹ Aksi görüş için bkz. KENDİGELEN, Makalelerim, s. 522-523.

¹¹² ALIŞKAN, Ehliyet ve Temsil, s. 212.

¹¹³ Yönetim kurulunun temsil yetkisinin sınırlarını aşarak işletme konusu dışında işlem yapmasının, temsil yetkisini kötüye kullanması olarak nitelendirilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. UZUNALLI, s. 123 vd.

¹¹⁴ Anonim şirkete m.371/1, son cümlede rücu hakkı tanınmamış olsaydı, şirket TTK m.353/1 uyarınca işletme konusu sınırdışı işlem yapan ve kusurlarıyla şirkete zarar veren yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilecekti; UZUNALLI, s. 130, dn. 357.

¹¹⁵ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 639-640.

¹¹⁶ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 388, No. 589; GÜRGEN, N., "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası", Anadolu Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, C. Özel sayı, S. 3, 2016, s. 248.

¹¹⁷ TOPÇUOĞLU, s. 73.

lüğünü ihlal ederek vermiş olduğu zararlar nedeniyle anonim şirkete karşı sorumludur¹¹⁸. Anonim şirketin ise TTK m.371/1 uyarınca işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kuruluna rücu hakkı bulunmaktadır¹¹⁹. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, anonim şirket rücu hakkını kullanmak için sorumluluk davası açacaktır.

2. Konu Dışı İşlem Yapılması ve Özen Yükümlülüğünün İhlali

TTK m.369 uyarınca yönetim kurulu üyeleri, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyararak gözetmek yükümlülüğü altındadırlar¹²⁰. Bu hüküm uyarınca yönetim kurulu üyeleri için yönetim ve temsil görevlerini yerine getirirken özenli davranmak bir yükümlülüktür. Yönetim kurulu üyeleri özen yükümlülüğünü gözeterek işletme konusunu gerçekleştirmek üzere her türlü iş ve hukuki işlemleri şirket adına yaparlar¹²¹.

Yönetim kurulu üyeleri özen yükümlülüğü kapsamında şirketin menfaatlerini¹²² gözeterek hareket etmelidir. Şirketin menfaatlerinin gözetildiğinden söz edebilmek için yönetim kurulu üyelerinin dürüst, özenli ve eşit bir şekilde davranması ve karar alması gerekir¹²³. Bunun yanı sıra şirketin menfaatlerinin gözetilmesi¹²⁴, pay sahiplerinin menfaatlerinin gözetilmesini ve sermayenin korunmasını da gerektirir¹²⁵. Yönetim kurulu üyelerinin, şirketin menfaatine uygun bir şekilde davranarak karar verirken, şirketin faaliyet alanını da dikkate almaları gerektiği şüphesizdir¹²⁶.

Yönetim kurulu üyeleri, yönetim ve temsil yetkisini kullanırken tedbirli bir yöneticinin¹²⁷ göstermesi gereken özeni¹²⁸ göstermekle yükümlüdürler. Tedbirli bir yönetici, kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak işadami kararı verebilen yöneticidir¹²⁹. Bu çerçevede yönetim kurulu üyelerinin aldıkları kararların emredici hukuk kurallarına aykırı olmaması, şirketin amacına ve

menfaatlerine uygun olması gerekir¹³⁰. Bunun yanı sıra kararların usulüne uygun bir biçimde yapılan toplantılarda, tarafsız ve bağımsız bir şekilde oy kullanılarak alınması gerekir¹³¹. Bu kuralları dikkate alarak hareket eden yani özen yükümlülüğüne uygun davranan yönetim kurulu üyesi kusursuzluğunu kanıtlayacağı gibi¹³² sorumluluğu da doğmaz. Bu aşamada ortaya bir zarar çıkmış olması da sonucu değiştirmez; çünkü sorumluluğun doğması için özen yükümlülüğünün ihlal edilmiş olması gerekir. Özen yükümlülüğü ihlal edilmemişse, zarar ortaya çıkmış olmasına rağmen yönetim kurulu üyeleri bu zarardan sorumlu değildirler¹³³. Ancak tam tersi biçimde hareket eden ve karar alan yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğünün ihlali nedeniyle sorumluluğu doğar. Buna göre yönetim kurulu üyeleri, TTK m.369'da düzenlenen özen yükümlülüğüne aykırı davranırlarsa, TTK m.553/1 kapsamında kanundan doğan yükümlülüklerini ihlal etmiş olurlar¹³⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin, özen yükümlülüğüne uygun bir biçimde, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmesi ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralına uyararak gözetmesi gerektiğinden, anonim şirketin amacı ve işletme konusu kapsamında işlemler yapmaları gerekir. İşletme konusu sınırlarını aşarak işlem yapan yönetim kurulu üyeleri hem kanuna hem esas sözleşmeye aykırı hareket etmiştir. Yönetim kurulu üyeleri kanuna aykırı hareket etmiştir çünkü kanun tarafından temsil yetkisinin kapsamı şirketin amacı ve işletme konusu ile sınırlandırıldığı halde, işletme konusu dışında işlem yaparak bu yetkilerini aşmışlardır. Yönetim kurulu üyeleri esas sözleşmeye aykırı hareket etmiştir çünkü şirketin işletme konusu esas sözleşmede yer alan zorunlu bir unsurdur¹³⁵. Bu durumda yönetim kurulu üyeleri 369. maddede düzenlenen özen yükümlülüğünü ihlal etmiş olurlar¹³⁶. Bir başka deyişle, yönetim ve temsil yetkisinin kapsamını aşarak işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kurulu üyeleri, emredici hukuk kurallarına aykırı hareket ederek ve şirketin amaç ve menfaatlerini gözetmeyerek özen yükümlülüklerini ihlal etmişlerdir. Bu şekilde kusurlarıyla özen yükümlülüğünü ihlal eden ve şirkete zarar veren yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının doğacağı ise şüphesizdir.

3. Anonim Şirketin Rücu Hakkı ve Yönetim Kurulunun Sorumluluğu

Kanuna ve esas sözleşmeye aykırı davranarak işletme konusu dışında işlem yapan ve bu şekilde özen yükümlülüğünü ihlal ederek şirkete kusurlarıyla zarar

¹¹⁸ DEDEAĞAÇ, E. / SAPAN, O., Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu, Ankara 2013, s. 92-93.

¹¹⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 264, No. 12-89.

¹²⁰ Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AYAN, Ö., 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları, Ankara 2013, s. 62 vd.; OUMER, K. A., "Duty of Care and Loyalty While Running Joint Stock Companies Under The Turkish Commercial Code", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y. 3, S. 1, 2018, s. 153 vd.

¹²¹ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 656.

¹²² Şirketin menfaati kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AYAN, s. 49-55.

¹²³ AYAN, s. 47.

¹²⁴ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 380, No. 582.

¹²⁵ AYAN, s. 70.

¹²⁶ AYAN, s. 55.

¹²⁷ Tedbirli yönetici ile basiretli iş adamı karşılaştırması için bkz. KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 658 vd.

¹²⁸ Yönetim kurulu üyelerinin özen derecesinin tespitinde bir ölçüt olan "iş adamı kararı" kuralları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. PULAŞLI, Şirketler 2016, 474 vd.; AYAN, s. 62 vd.

¹²⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 280, No. 12-118; ALTAŞ, S., Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Yönetim ve Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Devri", Mali Çözüm, Mayıs-Haziran 2011, s. 99.

¹³⁰ AYAN, s. 62.

¹³¹ AYAN, s. 62.

¹³² POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 378, No. 579.

¹³³ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 378, No. 583; ALTAŞ, s. 100.

¹³⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 432, No. 16-59; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 473; BİLGİLİ / DEMİRKAPI, s. 593; GÜRGEN, s. 249; YILDIZ, Ş., "Limited Ortaklıklarda Müdürlerin Sorumluluğu", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, S. 24, Güz 2013/2, s. 66.

¹³⁵ İşletme konusu esas sözleşmede yer alan zorunlu unsurlardan biri olduğu için işletme konusu dışında işlem yapılmasının, yönetim kurulunun esas sözleşmeye aykırı hareket ettiği anlamını taşıdığı ifade edilmiştir.; YAVUZ, İşletme Konusu, s. 203-204.

¹³⁶ YILDIZ, TTK Tasarı, s. 333; YILDIZ, Ultra Vires İlkesi, s. 129.

veren¹³⁷ yönetim kurulu üyeleri şirkete karşı sorumludur¹³⁸ ve şirketin de bu çerçevede yönetim kurulu üyelerine rücu etme hakkı bulunmaktadır.

TTK m.371/1'de temsile yetkili olan yönetim kurulu üyelerinin kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemleri dolayısıyla şirketin rücu hakkı olduğu hükme bağlanmış ancak bu hakkın nasıl kullanılacağı belirtilmemiştir. Bu halde anonim şirket, işletme konusu dışında işlem yaparak kendisini zarara uğratan yönetim kurulu üyelerine karşı TTK m.553'den hareketle sorumluluk davası açarak rücu hakkını kullanabilir. Bir başka ifadeyle, yönetim kurulu üyelerinin kanuna ve esas sözleşmeye aykırı bir biçimde işletme konusu dışında işlem yaparak özen yükümlülüğünü ihlal etmesi ve bu sebeple şirkete zarar vermesi neticesinde anonim şirketin rücu hakkını kullanması, yönetim kurulu üyelerine sorumluluk davası açması anlamına gelmektedir. Bu halde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ve anonim şirketin rücu hakkı, yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüklerinin ihlaliyle yakından ilgilidir¹³⁹ ve bu ihlalin zarara yol açmasıyla bir tazminat sorumluluğu¹⁴⁰ olan m.553'ün uygulanması gündeme gelir.

Şirketin rücu hakkını kullanarak yönetim kurulu üyelerine sorumluluk davası açabilmesi için yönetim kurulu üyelerinin genel olarak sorumluluğunu düzenleyen 553. maddedeki şartların oluşması gerekmektedir¹⁴¹. Bu maddeye göre yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan söz edebilmek için kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri gerekir. Bu halde yönetim kurulu üyelerinin görev ve yükümlülüklerini usulüne uygun bir biçimde ve kusura dayalı olarak yerine getirmemesinin sonucu sorumluluğun doğmasıdır. Bu sorumluluğun doğmasının bir diğer temel şartı, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu bir biçimde kanundan veya esas sözleşmeden doğan görevlerini yerine getirmemelerinin zarara yol açmasıdır. Zarara uğrayanların kusuru, zararı ve kanun ya da esas sözleşmeye aykırılık ile zarar arasındaki illiyet bağıını ispat etmeleri halinde yönetim kurulu üyelerinin TTK m.553/1 uyarınca bu zararı tazmin etmesi gerekir¹⁴². Bu halde ispat yükü zarara uğrayana yani davacıya aittir.

Kanuna ve esas sözleşmeye aykırı bir şekilde temsil yetkisinin sınırlarını aşarak işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kurulu üyelerine karşı TTK m.553/1 uyarınca sorumluluk davası açılabilmesi için yukarıda da belirttiğimiz üzere, şirketin zarara uğramış olması şarttır. Zarar burada şirketin malvarlığında meydana gelen bir eksilme ya da malvarlığında beklenen bir artışın gerçekleşmemesi anlamını taşımaktadır¹⁴³. Anonim şirketin malvarlığında meydana gelen bu zarar şirket için doğ-

rudan zarar niteliğindedir¹⁴⁴. Anonim şirketin zarara uğraması halinde pay sahiplerinin ve alacaklıların dolaylı zararlarının bulunduğu da şüphesizdir¹⁴⁵. Doğrudan¹⁴⁶ ve dolaylı zarar¹⁴⁷ hallerinde bu kimselerin yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açması mümkündür. Çünkü TTK m.553, hem doğrudan hem dolaylı zararları kapsayan bir düzenlemedir¹⁴⁸. Ancak TTK m.553/1 karşısında TTK m.371/1 daha özel bir hüküm olduğundan ve bu maddede şirketin rücu hakkından bahsedildiğinden, özellikle şirketin dava hakkı üzerinde durmak istiyoruz. Burada önem taşıyan husus anonim şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı dava açabilmesi için genel kurul kararına ihtiyaç olup olmadığıdır. eTTK m.341'de yönetim kurulu üyelerine karşı dava açılabilmesi için genel kurulun bu hususta karar alması gerektiği yönünde bir düzenleme olduğu halde, TTK'da böyle bir hükme yer verilmemiştir. TTK'da düzenleme olmaması nedeniyle, anonim şirketin dava açabilmesi için genel kurul kararına ihtiyaç olup olmadığı doktrinde tartışma yaratmıştır. Bir görüşe göre yönetim kurulu üyelerine karşı dava açılabilmesi için hala genel kurulun karar alması gereklidir¹⁴⁹. Bu görüşe göre genel kurul, yönetim kurulu üyeleri hakkında atama, görevden alma ve ibra kararı vermeye yetkili olduğundan ve bu kararlar arasında özellikle görevden alma ve ibra kararları sorumluluk davasıyla ilgili olduğundan, yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açmaya karar verilmesi bakımından da yetkili olmalıdır¹⁵⁰. Bir başka görüşe göre ise TTK'da, eTTK m.341'e benzer bir hüküm bulunmadığından ve eTTK m.341 bilinçli bir şekilde TTK'ya alınmadığından, artık genel kurul kararı olmaksızın yönetim kurulu üyelerine karşı dava açılması mümkündür¹⁵¹. Bu görüştekilere göre yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılması bakımından genel kurul kararı, davanın dinlenebilme şartı değildir¹⁵². eTTK döneminde yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılabilmesi bakımından Yargıtay'ın genel kurul kararını bir dava şartı olarak kabul etmesi, uygulamada çoğu kez yönetim kurulu üyelerine

¹⁴⁴ Yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisinin kapsamını aşarak işletme konusu dışında işlem yapmaları, pay sahipleri ya da alacaklıların malvarlığında zarara yol açıyorsa, bu kimseler doğrudan zararları bulunduğundan TTK m.553/1 uyarınca yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilirler.

¹⁴⁵ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 399.

¹⁴⁶ Doğrudan ve dolaylı zarar kavramları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 444, No. 16-87; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 677 vd.

¹⁴⁷ TTK m.555 uyarınca pay sahipleri, tazminatın şirkete ödenmesi şartıyla sorumluluk davası açabilirler. Pay sahiplerinin böyle bir sorumluluk davası açabilmesinin nedeni, şirketin zararının dolaylı olarak kendilerini de etkileyecek olmasıdır. Benzer bir düzenleme TTK m.556'da alacaklılar bakımından da getirilmiştir. Ancak alacaklıların dolaylı zararları için sorumluluk davası açabilmeleri, şirketin iflası halinde iflas idaresinin bu davayı açmaması şartıyla gündeme gelir.

¹⁴⁸ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 675.

¹⁴⁹ AYAN, s. 201; ALTAY, S. A., Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul 2011, s. 236; Limited şirketlerde müdürlere karşı sorumluluk davası açılabilmesi için genel kurul kararının hangi gerekçelerle bulunması gerektiği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. YILDIZ, s. 77-78.

¹⁵⁰ YILDIZ, s. 77.

¹⁵¹ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 396, No. 601; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 720.

¹⁵² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 447, No. 16-92.

¹³⁷ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 350, No. 541.

¹³⁸ YILDIZ, TTK Tasarı, s. 333.

¹³⁹ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 657.

¹⁴⁰ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 388, No. 589.

¹⁴¹ TTK m.553'deki sorumluluk davasına ilişkin şartlar uygulanacağından, TTK m.371/1, son cümlede yer alan rücu hakkına ilişkin ayrı bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığı hususunda bkz. KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 640.

¹⁴² BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 386.

¹⁴³ UZUNALLI, s. 132; GÜRGEN, s. 249.

karşı sorumluluk davası açılmasını zorlaştırmaktaydı¹⁵³. eTTK m.341 TTK'da yer almamasına rağmen oyda imtiyazlı payları düzenleyen TTK m.479/3'de ibra ve sorumluluk davası açılması hakkındaki genel kurul kararlarında oyda imtiyazların kullanılmayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak bu hüküm sorumluluk davası için genel kurul kararının bir dava şartı olduğu sonucunu yaratmadığından, dava şartlarının kanunda açıkça belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir¹⁵⁴. Yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılabilmesi için genel kurul kararına ihtiyaç olmadığını kabul edenler arasında, bu kararı yönetim kurulunun alacağını ifade edenler bulunmaktadır¹⁵⁵.

Yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılabilmesi için kanuna ve esas sözleşmeye aykırılık teşkil eden fiil ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması şarttır¹⁵⁶. Bu halde anonim şirketin zararı, yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisinin sınırlarını aşarak yaptıkları işletme konusu dışında kalan işlemde kaynaklanmalıdır.

TTK m.553/1 uyarınca sorumluluk davasının bir diğer şartı yönetim kurulu üyelerinin, kanun ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmiş olmalarıdır. Bu halde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kusura dayanan bir sorumluluk türüdür¹⁵⁷. Sorumluluk davası açan anonim şirket, zararı ve uygun illiyet bağının ispatı yanında yönetim kurulu üyelerinin kusurlu olduğunu da ispat etmelidir. Yönetim kurulu üyelerinin işletme konusu dışında işlem yapmaları, özen yükümlülüğünün kusura dayalı olarak ihlal edilmesi anlamına gelir. Bu durumda, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedebilmek için esas sözleşmede belirlenen işletme konusu dışında kasten ya da ihmal¹⁵⁸ sonucu işlem yaparak özen yükümlülüklerini ihlal etmiş olmaları gerekir¹⁵⁹.

Özen yükümlülüğünün kapsamını belirleyen şirketin ve işletmenin menfaatlerini gözetme kistasının ihlal edilmesi, kusur açısından bir ölçüt olarak kabul edilmiştir¹⁶⁰. Çünkü işletme menfaatinin belirlenmesinde en önemli ölçütlerden birisi de işletme konusudur¹⁶¹. Bunun yanı sıra yönetim kurulu üyelerinin tedbirli bir yönetici gibi davranmamaları kusurun varlığının belirlenmesinde dikkate alınacaktır¹⁶².

¹⁵³ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 396, No. 601.

¹⁵⁴ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 396, No. 601; Limited şirketlerde müdürlere karşı sorumluluk davası açılmasına müdürlerin karar vermesi gerektiği hususu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. YILDIRIM, A. H., TTK Tasarısına Göre Limited Şirket Müdürlerinin Hukuki Durumu, İzmir 2008, s. 167.

¹⁵⁵ POROY / TEKİNALP / ÇAMOĞLU, s. 396, No. 602.

¹⁵⁶ UZUNALLI, s. 132.

¹⁵⁷ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 441, No. 16-76; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 690; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 387.

¹⁵⁸ TTK m.369'da düzenlenen özen yükümlülüğü bakımından tedbirli yönetici kriteri getirildiğinden, yönetim kurulu üyelerinin kasit ve ihmal dışında dikkatsizlik sonucu ortaya çıkan zararlardan da sorumlu tutulacağı belirtilmektedir; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 691.

¹⁵⁹ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 690; UZUNALLI, s. 133.

¹⁶⁰ KIRCA / ŞEHİRALİ ÇELİK / MANAVGAT, s. 657; UZUNALLI, s. 134.

¹⁶¹ UZUNALLI, s. 177.

¹⁶² Kusurun tespitinde "tedbirli yönetici" ölçütünün esas alınması, kusurun objektifleştirildiği anlamını taşımaktadır. BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 246; PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 482; UZUNALLI, s. 137; GÜRGEN, s. 250.

Anonim şirket sorumluluk davasını, işletme konusunu aykırı işlem yaparak kanun ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal eden ve kendisini zarara uğratan yönetim kurulu üyelerine karşı açacaktır. Bu noktada yönetim kurulu üyeleri arasında TTK m.557'deki farklılaştırılmış teselsül¹⁶³ hükümleri uygulanır. Farklılaştırılmış teselsül, birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları halinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olmasıdır.

TTK m.553/1 uyarınca anonim şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı açacağı sorumluluk davasında kural olarak anonim şirketi yönetim kurulu temsil eder. Ancak mevcut yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açılacaksa, bu davanın tüm üyelere karşı açılıp açılmadığına bakmak gerekir. Tüm yönetim kurulu üyelerine karşı dava açılmıyorsa, kendisi dava açılmayan yönetim kurulu üyelerinin şirketi temsil etmesi düşünülebilir¹⁶⁴. Mevcut yönetim kurulu üyelerinin tümüne karşı sorumluluk davası açılacaksa, anonim şirketi yönetim kurulunun temsil etmesi şirketin menfaatleriyle çatışacaktır. Bir görüşe göre bu durumda anonim şirketi mahkemenin atayacağı kayyım temsil eder¹⁶⁵. Diğer bir görüş ise genel kurulun dava açma kararı alırken bu hususta bir temsilci de ataması gerektiğini ifade etmektedir¹⁶⁶.

İşletme konusu dışında işlem yaparak özen yükümlülüklerini ihlal eden ve anonim şirkete zarar veren yönetim kurulu üyelerinin ibra¹⁶⁷ edilmesi mümkündür. Genel kurulun yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin karar alması halinde, TTK m.558/2 hükmü uyarınca anonim şirketin sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkar¹⁶⁸. Genel kurul ibra kararını açıkça alabileceği gibi bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı da m.424/1 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğurur¹⁶⁹. Bu halde de anonim şirketin, yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açması mümkün değildir. İbra kararı dışında, TTK m.560'da düzenlenen zamanaşımı sürelerinin dolması da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdirir¹⁷⁰.

Önemle belirtmek gerekir ki, işletme konusu dışında işlem yaparak kanuna ve esas sözleşmeye aykırı davranan yönetim kurulu üyelerine karşı anonim şirketin rücu hakkını kullanması bir iç ilişki meselesi-

¹⁶³ Farklılaştırılmış teselsül hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 701 vd.

¹⁶⁴ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 721.

¹⁶⁵ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 447, No. 16-92; ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Ankara 1972, s. 107-108.

¹⁶⁶ PULAŞLI, Şirketler 2016, s. 721; AYAN, s. 203.

¹⁶⁷ İbra kararı, bir borçtan kurtarma kararı niteliğindedir. Genel kurul ibra kararı alarak yapılan işlemlerin hukuka uygun olduğunu beyan etmektedir; BİLGİLİ / DEMİRKAPI, s. 602.

¹⁶⁸ TTK m.558/2'de ayrıca ibra kararının, pay sahiplerinin ve alacaklıların dolaylı zararlar bakımından sorumluluk davası açmalarına etkisi de hükme bağlanmıştır.

¹⁶⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 468, No. 16-140.

¹⁷⁰ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 401.

dir; işletme konusu dışında kalan işlemin karşı tarafı üçüncü kişi ile bir ilgisi yoktur¹⁷¹. Anonim şirketin yönetim kuruluna karşı rücu hakkını kullanabilmesi için işletme konusu dışında işlem yapılmış olması gerekir. Ancak şirketin üçüncü kişiye karşı bunu ileri sürmesi ve bunu ispatlaması zorunlu değildir. Anonim şirket konu dışı işlem nedeniyle üçüncü kişiye karşı sorumlu olmaya devam etmesine rağmen bu işlem nedeniyle zarara uğramışsa, temsil yetkisinin kapsamını aşarak işletme konusu dışında işlem yapan yönetim kuruluna rücu edebilir. Bir başka deyişle, üçüncü kişi iyiniyetli olduğu için anonim şirket konu dışı işlemle bağlı olduğu halde, şirketin bu işlem nedeniyle zararı ortaya çıkmışsa yönetim kurulu üyelerine rücu edebilecektir¹⁷². Tam tersi durumda da anonim şirketin yönetim kuruluna rücu edebileceği şüphesizdir. Buna göre anonim şirketin, yapılan işlemin işletme konusu dışında kaldığını üçüncü kişinin bildiğini ya da halin gereğinden bilmesi gerektiğini ispat ederek işlemle bağlı olmaktan kurtulması halinde de zararının karşılanması için yönetim kurulu üyelerine karşı rücu hakkını kullanması mümkündür.

Sonuç

İşletme konusu, diğer ticaret şirketleri bakımından olduğu gibi anonim şirket bakımından da hak ehliyetini sınırlandıran bir ölçüt olmaktan çıkmıştır. Bunun nedeni ticaret şirketlerinin hak ehliyetini işletme konusu çevresiyle sınırlandıran eTTK m.137'nin TTK'daki karşılığı olan 125/2'de, ticaret şirketlerinin hak ehliyeti hakkında TMK m.48'e atıfta bulunulmuş olmasıdır. TMK m.48 uyarınca ticaret şirketleri artık insana özgü olanlar dışında tüm hakları edinip borç altına girebilirler. TTK m.125/2'deki bu düzenleme, ticaret şirketlerinin hak ehliyetini işletme konusu çevresiyle sınırlandıran ultra vires ilkesinden vazgeçildiğini göstermektedir.

Anonim şirketlerin hak ehliyeti bakımından işletme konusu bir sınırlamaya yol açmadığı halde işletme konusu hala anonim şirket için belirli hususlarda oldukça önem taşımaktadır. Bu hususlar arasında dikkat çeken düzenlemelerden bir tanesi TTK m.371/1 uyarınca yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamının, şirketin amacı ve işletme konusuyla sınırlandırılmış olmasıdır. Anonim şirketin yasal temsilcisi olan yönetim kurulunun temsil yetkisinin işletme konusuyla sınırlandırılması, fiil ehliyeti yönünden ultra vires ilkesinin etkilerinin sürdüğü izlenimini yaratmıştır. Ancak kanaatimizce işletme konusu yalnızca yönetim kurulunun temsil yetkisini sınırlandıran bir ölçüttür; anonim şirketin hak ve fiil ehliyeti açısından bir etkisi bulunmamaktadır. Yönetim kurulunun işletme konusu sınırlarını aşarak hukuki işlem yapmasının sonuçlarını düzenleyen TTK m.371/2 de, anonim şirketin fiil ehliyeti bakımından dahi ultra vires ilkesinin geçerli olmadığını ortaya koymaktadır.

Yönetim kurulunun işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin hukuki akıbeti TTK m.371/2'de özel olarak düzenlenmiştir. Yönetim kurulunun işletme konusu dışında yaptığı işlemler, anonim şirketin hak ve fiil ehliyeti kapsamında olduğundan, anonim şirket bu işlemlerle bağlıdır. Anonim şirketin bu hukuki işlemle bağlı olması, yönetim kurulunun temsil yetkisinin işletme konusu ile sınırlandırılmasının bir iç ilişki meselesi olduğunu göstermektedir. Ancak yönetim kurulunun temsil yetkisinin kapsamını aşarak işletme konusu dışında işlem yapması nedeniyle, aynı fıkra da anonim şirkete yapılan bu işlemle bağlı olmaktan kurtulmak için bir imkan tanınmıştır. Buna göre anonim şirket üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiğini veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğunu ispat ederse, işletme konusu dışında kalan bu işlemle bağlı olmayacaktır. Burada anonim şirketin işletme konusu dışında kalan işlemle bağlı olmadığını ispat imkanının bulunması, bu işlemin hak ve fiil ehliyeti kapsamında olmamasından değil yönetim kurulunun temsil yetkisini aşarak işlem yaptığını bilen üçüncü kişinin iyi niyetli olmamasından kaynaklanmaktadır.

TTK m.371/2, son cümlede anonim şirketin işletme konusu dışında kalan işlemle bağlı olmaktan kurtulmak için esas sözleşmenin ilan edilmiş olmasını tek başına delil olarak kullanamayacağı da belirtilmiştir. Bu hüküm, şirketin işletme konusunu sicil olumlu etkisi kapsamına almayan TTK m.354/1 ile de uyumludur. Ancak anonim şirketin işletme konusu içinde barındıran ve esas sözleşmede yer alması zorunlu olan ticaret unvanı, m.354/1 uyarınca sicil olumlu etkisi kapsamındadır. Bu durum, anonim şirket üçüncü kişinin işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya halin icabından bilebilecek durumda bulunduğunu ispatlarken, ticaret unvanının tek başına yeterli delil sayılıp sayılmayacağı hususunda doktrinde tartışma yaratmıştır. Bu tartışmaların son bulabilmesi için ya sermaye şirketleri bakımından konu ticaret unvanı ilkesinden vazgeçilmeli ya da ticaret unvanı da sicil olumlu etkisi kapsamından çıkarılmalıdır. Çünkü bir yanda ticaret unvanının sicil olumlu etkisi kapsamında olması, diğer yanda üçüncü kişinin iyiniyetli olduğunun kabul edilmesi çelişki yaratmakta ve sicil olumlu etkisini zedelemektedir.

TTK m.371/2'deki hüküm, anonim şirketin üçüncü kişinin yapılan işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini veya halin icabından bilebilecek durumda olduğunu ispatlamak için bu hususu hangi süre içerisinde ileri sürebileceği, şirketin bu hususu ispatlaması halinde yapılan işlemin hukuki akıbetinin ne olduğu ve eğer yapılan işlem geçersizse üçüncü kişinin başvurabileceği hukuki bir yol bulunup bulunmadığı gibi konularda herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Bu hususların açıklığa kavuşturularak TTK m.371/2'nin yeniden kaleme alınmasının ya da TTK m.125/2'ye sadık kalınarak anonim şirkete işletme konusu dışında kalan işlemlerle bağlı olmama imkanının hiç tanınmamasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

¹⁷¹ YAVUZ, İşletme Konusu, s. 204; YILDIZ, TTK Tasarı, s. 340.

¹⁷² TOPÇUOĞLU, s. 58.

Kanuna ve esas sözleşmeye aykırı davranarak işletme konusu dışında işlem yapan ve bu şekilde TTK m.369'da düzenlenen özen yükümlülüğünü ihlal ederek şirkete kusurlarıyla zarar veren yönetim kurulu üyeleri şirkete karşı sorumludur ve şirketin de bu çerçevede yönetim kurulu üyelerine rücu etme hakkı bulunmaktadır. TTK m.371/1'de temsile yetkili olan yönetim kurulu üyelerinin kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemleri dolayısıyla şirketin rücu hakkı olduğu hükme bağlanmış ancak bu hakkın nasıl kullanılacağı belirtilmemiştir. Bu halde anonim şirket, işletme konusu dışında işlem yaparak kendisini zarara uğratan yönetim kurulu üyelerine karşı, yönetim kurulu üyelerinin genel olarak sorumluluğunu düzenleyen TTK m.553'den hareketle sorumluluk davası açarak rücu hakkını kullanabilir. Anonim şirket rücu hakkını kullanırken TTK m.553 kıyasen uygulanacağından, bu maddedeki şartların oluşması gerekmektedir. Aslında TTK m.371/1'de temsile yetkili olan yönetim kurulu üyelerinin kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemleri nedeniyle anonim şirkete rücu hakkı tanınmış olmasaydı dahi, şirket TTK m.553 kapsamında kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal eden yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilecekti.

Kaynakça

- ALIŞKAN, M., "İşletme Konusu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2012, s. 207-219. (Ehliyet ve Temsil)
- ALIŞKAN, M., Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları, İstanbul 2007. (Fesih Davaları)
- ALTAŞ, S., Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Yönetim ve Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Devri", Mali Çözüm, Mayıs-Haziran 2011, s. 91-107.
- ALTAY, S. A., Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul 2011.
- ANSAY, T., "Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı", Batider, C. 3, S. 3, 1966, s. 407-431. (Ehliyet)
- ANSAY, T., Anonim Şirketler Hukuku, 6. Bs., Ankara 1982. (AŞ.)
- ARKAN, S., "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na İlişkin Değerlendirmeler", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans-Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 2005, s. 41-60. (Değerlendirmeler)
- ARKAN, S., Ticari İşletme Hukuku, 22. Bs., Ankara 2016. (Ticari İşletme)
- AYAN, Ö., 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları, Ankara 2013.
- BAHÇIVAN, Ş., Yetkisiz Temsilin Türk Ticaret Kanunundaki Yansımaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.
- BAHTİYAR, M., Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, İstanbul 2001. (Anasözleşme)
- BAHTİYAR, M., Ortaklıklar Hukuku, 12. Bs., İstanbul 2017. (Ortaklıklar)
- BALLANTINE, H. W., "Proposed Revision of Ultra Vires Doctrine", American Bar Association Journal, Vol. 13, 1927, s. 323-325.
- BARAK, A., "The Recommendations of the Company Law Reform Committee and the Doctrine of Ultra Vires", Israel Law Review, Vol. 3, 1968, s. 127-140.
- BİLGİLİ, F. / DEMİRKAPI, E., Şirketler Hukuku, 9. Bs., Bursa 2013.
- BOZTOSUN, A. O., "Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Ticaret Unvanına, İşletme Adına ve Haksız Rekabete İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, S. 1, Y. 2005, s. 383-412.
- BUDAK, A. C., "İngiliz Şirketler Hukukunun Ana Hatları", Batider, C. 16, S. 1, 1991, s. 65-87.
- ÇAMOĞLU, E., Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Ankara 1972.
- ÇELİK, F. / İPEKÇİ, N., Şirketler Hukuku Uygulaması, İzmir 1985.
- DAVIS, S., "The Ultra Vires Rule", New Law Journal, Vol. 136, No. 6273, 1986, s. 907-909.
- DEDEAĞAÇ, E. / SAPAN, O., Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu, Ankara 2013.
- DİNÇ, S., "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Halleri", Ankara Barosu Dergisi, 2016/4, s. 139-175.

- DOMANIÇ, H.: “Anonim Şirketlerin Ana Mukavelelerine Yazılması Gerekli ve Mümkün Unsurlar”, Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 309 vd. (Ana Mukavele)
- DOMANIÇ, H., Anonim Şirketler, İstanbul 1978. (AŞ)
- FRANKO, N., “Ticaret Şirketlerinin Kefalet Ehliyeti”, II. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 1985, s. 37-53.
- GÜNEY, N. / YILMAZ, E. G., “6102 Sayılı TTK Kapsamında Yönetim Kurulu Üyelerinin Temsil Yetkisinin Sınırları ve Ultra Vires Teorisi”, <http://www.gultekinhukuk.com/tr/Sayfalar/Publications/Docs/5544c080539deb3.pdf>, (Erişim Tarihi 29.3.2018).
- GÜRGEN, N., “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası”, Anadolu Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, C. Özel sayı, S. 3, 2016, s. 247-266.
- HAYS, E., “Ultra Vires”, Kentucky Law Journal, Vol. 2, 1913-1914, s. 13-15.
- HICKS, A., “Ultra Vires in Company Law a Capacity to Confuse”, Bracton Law Journal, Vol. 27, 1995, s. 44-48.
- İMREGÜN, O., “Ticaret Ortaklıklarının Ehliyet ve Temsili”, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 1992, S. 74, s. 7-14. (Temsil)
- İMREGÜN, O., Anonim Ortaklıklar, Yenilenmiş 4. Bs., İstanbul 1989. (AO)
- İPEK, M., “Anonim Ortaklığın Temsili”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1, S. 2, 2002, s. 307-330.
- KAYA, A., “Şirketlerin Hukuki Ehliyetinin Sınırları (II)”, Adalet Dergisi, S. 4, 1983, s. 653-664. (II)
- KAYA, A., “Şirketlerin Hukuki Ehliyetinin Sınırları I”, Adalet Dergisi, 1983, S. 3, s. 542-557. (I)
- KENDİGELEN, A., “Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığın Kuruluşu”, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 69-108. (Kuruluş)
- KENDİGELEN, A., “Sermaye Şirketlerinde Ehliyet-Temsil-Butlan ve Kuruluştan Doğan Sorumluluk”, Makalelerim, Cilt I: 1986-2001, İstanbul 2018, s. 507-534. (Makalelerim)
- KIRCA, İ. / ŞEHİRALİ ÇELİK, F. H. / MANAVGAT, Ç., Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Ankara 2013.
- KIRCA, İ., “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi”, Bankacılar Dergisi, S. 79, 2011, s. 71-79. (Ehliyet)
- KIRCA, İ., “Bankacılık İşlemleri-Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Sınırlandırılması”, Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 2007, s. 265-292. (Temsil Yetkisi)
- KUNTALP, E., “Ticaret Ortaklıklarının Ehliyeti”, II. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 1985, s. 5-17.
- MOROĞLU, E., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak ve Son Hükümler), Değerlendirme ve öneriler, 7. Bs., İstanbul 2012.
- MORSE, G. / PALMER, F. B., Palmer's Company Law, Annotated Guide to the Companies Act 2006, Great Britain 2007.
- OUMER, K. A., “Duty of Care and Loyalty While Running Joint Stock Companies Under the Turkish Commercial Code”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y. 3, S. 1, 2018, s. 153-176.
- ÖZDAMAR, M., “6552 Sayılı Kanun ile TTK'da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, 2014, S. 3-4, s. 137-164.
- ÖZKAN, I., “Tüzel Kişilerin Ehliyetlerinin Gaye ile Sınırlandırılması I”, Adalet Dergisi, 1974, S. 3-4, s. 359-371.
- PENNINGTON, R. R., Company Law, 7. Ed., London, Dublin, Edinburgh 1995.
- POLACK, K., “Company Law-Ultra Vires-Construction of Objects Clauses”, The Cambridge Law Journal, Vol. 24, Issue 1, 1966, s. 174-177.
- POROY, R. / TEKİNALP, Ü. / ÇAMOĞLU, E., Ortaklıklar Hukuku I, 13. Bs., İstanbul 2014.
- PULAŞLI, H., Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 4. Bs., Ankara 2016. (Şirketler 2016)
- PULAŞLI, H., Şirketler Hukuku Temel Esaslar, 7. Bs., Adana 2008. (Şirketler 2008)
- SCHMITTHOFF, C. M. / CURRY, T. P. E., Palmer's Company Law, 20. Ed., London 1959.
- STAMP, M., “Ultra Vires and the Companies Act”, New Law Journal, Vol. 140, No. 6456, 1990, s. 709-714.
- ŞENER, O. H., Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 2. Bs., Ankara 2015.
- TEKİL, F., Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler Hukuku, İstanbul 1996. (Şirketler)
- TEKİL, F., Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1993. (AŞ)
- TEKİNALP, Ü., “Tip Sorunu Açısından Holding Kavramı ve İşletme Konusu Üzerine Düşünceler, İkt. Mal., 1974, C. 20, S. 12, s. 449-453. (Holding Kavramı)
- TEKİNALP, Ü., “Ultra Vires”, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 45-46. (Ultra Vires)
- TEKİNALP, Ü., Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bs., İstanbul 2015. (Sermaye Ortaklıkları)
- TEKİNALP, Ü., Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bs., İstanbul 2011. (Tek Kişi Ortaklığı)
- TEMPLE, R. M., “Ultra Vires: The Dual Approach”, New Law Journal, Vol. 137, No. 6331, 1987, s. 1069-1073.
- TOPÇUOĞLU, M., “Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları”, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, Y. 2012, s. 47-79.
- TÜRK, A., “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel, Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerden Bazıları Hakkında Düşünceler, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2163-2192.
- UZUNALLI, S., Anonim Şirkette İşletme Konusu, Ankara 2013.
- ÜLGEN, H., “Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti”, Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1283-1291.
- WOLFF, L. C., “The Disappearance of the Ultra Vires Doctrine in Greater China: Harmonized Legislative Action or (simply) an Accident of History?”, Northwestern Journal of International Law & Business, Vol. 23, Issue 3, 2003, s. 633-657.
- YAVUZ, M., “Temsile Yetkili Kişilerce İşletme Konusu Dışında Yapılan İşlemlerin Anonim ve Limited Şirketleri Bağlaması”, Mali Çözüm, Ocak-Şubat 2018, s. 197-205. (İşletme Konusu)
- YAVUZ, M., Anonim ve Limited Şirketlerin Kanunen Yasaklanmamış Her Türlü Ekonomik Amaç ve Konu İçin Kurulabilmesi, <http://icticaret.gtb.gov.tr/data/51f0cd0d487c8e14043b7354/ANON%20C4%B0M%20VE%20L%C4%B0M%C4%B0TED%20C5%9E%C4%B0RKETLER%-C4%B0N%20KANUNEN%20YASAKLANMAMI%C5%9E%20HER%20T%C3%9CRL%C3%9C%20EKONOM%C4%B0K%20AMA%C3%87%20VE%20KONU%20C4%B0C3%87%C4%B0N%20KURULAB%20C4%B0LMES%C4%B0.docx> (Erişim Tarihi: 29.03.2018). (Ekonomik Amaç ve Konu)

- YILDIRIM, A. H.**, TTK Tasarısına Göre Limited Şirket Müdürlerinin Hukuki Durumu, İzmir 2008.
- YILDIZ, B.**, “Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Bazı Hukuki İşlem ve Sözleşmeler”, Ankara Barosu Dergisi, C. 2, Y. 2006, s. 55-86. (Hukuki İşlem ve Sözleşmeler)
- YILDIZ, B.**, “TTK Tasarısında Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m.137 Hükmündeki “Ultra Vires” Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi”, AÜHFD, C. 55, S. 1, 2006, s. 321-353. (TTK Tasarı)
- YILDIZ, B.**, “Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği”, Batider, 2011, C. 27, S. 3, s. 111-134. (Ultra Vires İlkesi)
- YILDIZ, Ş.**, “Limited Ortaklıklarda Müdürlerin Sorumluluğu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, S. 24, Güz 2013/2, s. 66.
- YILMAZ SERDER, S.**, Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009.
- YONGALIK, A.**, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na (m.124-133) Türk Ticaret Kanunu (m.136-145) ile Karşılaştırmalı Bakış ve Değerlendirme”, Batider, 2010, C. XXVI, S. 1, s. 81-91.